

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
STUDIUM HUMANITNÍ VZDĚLANOSTI

Veronika Kratochvílová

Významné faktory při volbě přechodných forem bydlení studentů
pražských vysokých škol

Significant Factors in the Choice of Transitional Housing for Prague
University Students

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Magdaléna Šťovíčková Jantulová

Praha 2024

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. 6. 2024

Veronika Kratochvílová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především své vedoucí bakalářské práce, paní Mgr. Magdaléně Šťovíčkové Jantulové, za cenné rady, trpělivost a odborné vedení, které mi poskytla během celého procesu psaní. Dále bych chtěla poděkovat všem respondentům, kteří si našli čas a ochotu zúčastnit se mého výzkumu. V neposlední řadě děkuji svým přátelům, příteli a rodině za jejich podporu.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce zkoumá rozhodování vysokoškolských studentů o přechodných formách bydlení ve specifickém prostředí hlavního města Prahy. Téma je zasazeno do současné problematiky krize bydlení, která zásadně ovlivňuje možnosti výběru bydlení mladých lidí včetně studentské populace. Studenti se musí v situaci umět orientovat a reagovat na ni, nejen tím, že si utvářejí představy o domovu, ale i na úrovni praktických řešení a strategií. Tato studie si klade za cíl porozumět významným faktorům, které v době bytové krize ovlivňují volbu dočasného bydlení studentů pražských vysokých škol. Pro větší zacílení jsem se rozhodla v práci zaměřit na jednu z konkrétních přechodných forem bydlení, kterou je spolubydlení. K řešení daného tématu jsem si vybrala kvalitativní výzkumnou strategii, v rámci které využívám ke sběru dat kombinaci narativního a polostrukturovaného rozhovoru.

Klíčová slova:

Volba bydlení, přechodné formy bydlení, spolubydlení, vysokoškolští studenti, Praha, bytová krize

Abstract:

This bachelor thesis examines the decision-making of university students about transitional forms of housing in the specific environment of Prague, the country's capital. The topic is set within the current housing crisis, which is having major impacts on housing choices for young people, including the student population. Students must be able to navigate and respond to the situation, not only by forming ideas about home, but also at the level of practical solutions and strategies. This study aims to understand the significant factors influencing the choice of temporary housing for Prague university students during the housing crisis. For the sake of greater focus, I decided to focus on one particular temporary form of housing in this thesis, which is co-living. To address the topic, I have chosen a qualitative research strategy in which I use a combination of narrative and semi-structured interviews to collect data.

Keywords:

Choice of housing, transitional forms of housing, co-housing, university students, Prague, housing crisis

Obsah

Úvod.....	8
Teoretická část práce	10
1 Krize bydlení v Praze	10
1.1 Bydlení.....	10
1.2 Příčiny krize bydlení	10
1.3 Současná podoba krize bydlení v Praze.....	13
1.3.1 Fyzická dostupnost bydlení	14
1.3.2 Finanční dostupnost bydlení	15
2 Vysoké školy a vysokoškolští studenti v Praze.....	16
3 Proces stěhování vysokoškolských studentů	17
3.1 Tranzice do dospělosti	17
3.2 Stěhování od rodičů	18
3.3 Okolnosti průběhu stěhování	19
4 Význam přechodných forem bydlení	20
4.1 Přístupy studentů k zajištění bydlení	20
4.2 Přechodné formy bydlení.....	21
4.2.1 Bydlení na vysokoškolské koleji	21
4.2.2 Bydlení v soukromém nájemním bydlení.....	22
4.2.3 Bydlení ve spolubydlení	23
Metodologická část práce	25
5 Metodologie.....	25
5.1 Výzkumný problém	25
5.2 Výzkumné otázky	25
5.3 Metoda výzkumu	25
5.4 Výzkumný vzorek.....	26
5.5 Etika výzkumu	27

5.6	Sběr dat	28
5.7	Zpracování dat	28
	Empirická část práce	30
6	Představení výsledků výzkumu	30
6.1	Cesta ke spolubydlení studentů pražských vysokých škol	30
6.1.1	Stěhování od rodičů: důvody, kontexty	30
6.1.2	Přechodné formy bydlení studentů pražských vysokých škol	32
6.2	Povaha a specifika spolubydlení jako přechodné formy bydlení studentů pražských vysokých škol.....	32
6.2.1	Poloha bydlení	33
6.2.2	Počet lidí a velikost bytu.....	33
6.2.3	Spolubydlení v soukromém nájemním bytě	34
6.2.4	Opakované stěhování	39
6.3	Významné faktory při volbě přechodných forem bydlení	40
6.3.1	Ekonomické faktory.....	40
6.3.2	Sociální faktory	47
6.3.3	Osobní faktory	53
	Závěr a diskuse	55
	Seznam literatury	61
	Seznam příloh	69

Úvod

Krise bydlení je jedním z nejnaléhavějších problémů, s nimiž se Česká republika, a především Praha, musí vypořádávat. Postupující urbanizace, gentrifikace a financionalizace bydlení způsobují fyzickou a finanční nedostupnost bydlení v Praze, což výrazně ovlivňuje možnosti bydlení mladých dospělých, včetně vysokoškolských studentů (Gibas a kol., 2022; Orcígr et al., 2018). Studenti se tak ocitají v obtížné situaci při hledání vhodného přechodného bydlení během studia, ve které se musí dobře orientovat a reagovat na ni pomocí praktických řešení a strategií. Tento problém je ještě více akcentován nedostatečnou kapacitou pražských univerzitních kolejí, které nejsou schopny pokrýt vysokou poptávku zájemců (Studuj vejšku, 2015). Řada studentů se za těchto podmínek rozhoduje pro alternativní formy bydlení, zejména spolubydlení v soukromých nájemních bytech. Daný kontext představuje klíčový rámec pro mou bakalářskou práci, která se zaměřuje na zkoumání volby přechodných forem bydlení mezi studenty pražských vysokých škol, s důrazem na spolubydlení jako jednu z těchto konkrétních forem.

Zajištění bydlení je náročný proces, který vyžaduje kombinaci různých ekonomických a sociálních schopností na individuální i rodinné úrovni. Volba bydlení není založena pouze na racionálním rozhodování, ale také na osobních preferencích, ideálech, normách a sociálních aspiracích jednotlivců. Proto jsou dráhy bydlení ovlivňovány jak objektivními, tak subjektivními faktory (Bourdieu, 2008). Význam mého výzkumu spočívá v odhalení faktorů, které studenti pražských vysokých škol považovali za významné při své volbě přechodného bydlení během studia, a v porozumění aspektům a povaze spolubydlení jako jejich preferované formy bydlení.

Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou, metodologickou a empirickou část, přičemž každá z těchto částí je strukturována do dalších kapitol. První kapitola se zaměřuje na teoretický rámec krize bydlení, který podrobně rozebírá současnou situaci na trhu s bydlením v kontextu fyzické a finanční dostupnosti bydlení v Praze a hlavní příčiny této krize. Druhá kapitola se věnuje kontextu ubytování na vysokoškolských kolejích v Praze, se zaměřením na dostupnost a podmínky této formy bydlení. Třetí kapitola se zabývá procesem stěhování vysokoškolských studentů, kde je odchod od rodičů považován za klíčový projev přechodu do dospělosti. Poslední kapitola teoretické části bakalářské práce analyzuje

význam přechodných forem bydlení se zaměřením na spolubydlení, které je mezi studenty stále častěji preferovanou formou bydlení.

V metodologické části práce zdůvodňuji výběr kvalitativní výzkumné strategie. Na základě výzkumného problému formuluji výzkumné otázky: Jaká je povaha a specifika spolubydlení jako přechodné formy bydlení pražských vysokoškolských studentů? Jaké (ekonomické, sociální, osobní) faktory zvažují a reflektují studenti pražských vysokých škol jako významné při volbě přechodných forem bydlení? Dále popisuji kritéria pro výběr výzkumného vzorku, který se skládal ze studentů různých pražských vysokých škol, kteří v době dotazování bydleli ve spolubydlení nebo tuto formu bydlení v minulosti využívali. Pro větší zacílení jsem zvolila studenty s trvalým bydlištěm mimo Prahu, kteří neměli možnost využít mezigenerační transfer bydlení v hlavním městě. Na závěr se věnuji etickým aspektům výzkumu a detailně popisuji analytické postupy a metody sběru a analýzy dat.

V empirické části práce představuji výsledky výzkumu, které odhalují specifika a povahu spolubydlení a přehled ekonomických, sociálních a osobních faktorů, jež studenti reflektovali jako významné při volbě přechodných forem bydlení. V závěru práce shrnuji výsledky mého výzkumu, propojuji je s teoretickými východisky a existujícími studiemi, a navrhuji možnosti jeho dalšího rozšíření a využití v praxi.

Teoretická část práce

1 Krize bydlení v Praze

1.1 Bydlení

Bydlení je jednou ze základních lidských potřeb. Naplňování této potřeby představuje kontinuální celoživotní proces a je nezbytné pro zajištění dalších životně důležitých potřeb (Šilhánková a kol., 2006). V západních společnostech je obstarání bydlení zpravidla považováno za jeden z nejdůležitějších a největších životních plánů (Lutherová, 2014).

Bydlení plní mnoho významných funkcí jak v osobním životě jedinců, tak v kontextu společnosti jako celku. To je hlavním důvodem, proč věnují vlády a místní samosprávy vyspělých demokratických zemí oblasti bydlení tolik pozornosti. Podle V. Šilhánkové, která se ve své koncepci bytové politiky (2006) zabývá tímto tématem, poskytuje bydlení zejména ochranu před vnějšími nepříznivými vlivy a místo pro rodinný a společenský život, studium, práci, kulturní rozvoj, odpočinek, a osobní péči (Šilhánková a kol., 2006). Hlavní význam bydlení podle V. Krebse, který se rovněž věnuje této problematice ve své učebnici Sociální politiky (2007), spočívá v tom, že: *“vytváří prostředí pro rodinný život a ostatní mezilidské a občanské aktivity a determinuje významné hodnoty jako je zdraví, vzdělávání a práce”* (Krebs a kol., 2007, str. 373). Sféra bydlení může mít podle něho značné sociální dopady a ovlivňovat například kvalitu rodinného soužití, dynamiku partnerských vztahů, výchovu dětí, ale také úroveň vzdělání a úspěchy v profesním životě (Krebs a kol., 2007).

Zajištění důstojného bydlení, které je finančně dostupné a nachází se v bezpečném prostředí je základním právem a existenční potřebou každého jedince. Toto právo je zakotveno ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN (1948), kterou se Česká republika zavázala dodržovat. Přesto se v mnoha evropských zemích dodnes setkáváme s problémem zabezpečení této základní potřeby, která prokazatelně zmírňuje chudobu a sociální vyloučení (Eurostat, 2021). Ceny bytů, domů i nájmu výrazně stoupají a způsobují, že se přiměřené bydlení stává pro mnohé stále méně dostupným. Nerovný přístup k bydlení se přidává k ostatním faktorům, které přispívají k prohloubení již existujících sociálních nerovností. Krize bydlení tak představuje další z mnoha současných naléhavých krizí, které musí česká společnost čelit (Gibas a kol., 2022).

1.2 Příčiny krize bydlení

Krize bydlení nabývá v dnešní době globálních rozměrů a postihuje většinu zemí světa, včetně České republiky a jejího hlavního města. V Praze rostly ceny nemovitostí a nájmu v

posledních letech dvakrát rychleji než mzdy, čímž se bydlení stalo pro značnou část populace nedostupným (Orcígr et al., 2018). Zkoumáním příčin a hledáním potenciálních řešení této krize v České republice se zabývala celá řada autorů (Bernet et al., 2018; Gibas a kol., 2022; Lux, Sunega, 2006; Orcígr et al., 2018; Znamenáčková, 2018). V současném diskurzu o krizi bydlení se často setkáváme s představou, že je na vině nedostatečná výstavba či dlouhý povolovací proces. Ve skutečnosti jsou však v moderním globálním světě ceny určovány spíše globálními trhy. Hlavní příčina stávající celosvětové krize vychází z přístupu k bydlení jako prostředku pro generování zisku a nikoli jako základní životní potřebě. K tomuto fenoménu se přidávají další související jevy jako je *privatizace obecních bytů*, *neexistence sociálního bydlení*, *urbanizace*, *financializace bydlení*, *gentrifikace*, *Airbnb* nebo *rostoucí zisky developerů*, které můžeme považovat za původce současného problému bydlení u nás (Orcígr et al., 2018).

P. Gibas a kol. (2022) analyzují příčiny současné krize bydlení v kontextu polistopadového vývoje v 90. letech. V tomto období procházela Česká republika rozsáhlou ekonomickou transformací z centrálně plánované ekonomiky na tržní hospodářství, kterou provázela i řada významných změn v oblasti bydlení. Vlády se v souvislosti s tím snažily posílit soukromý sektor a v co největší míře omezit státní zásahy do fungování trhu. Jednou z hlavních změn, které v rámci nastolení nového systému hospodářství hojně probíhaly, byla *privatizace obecních bytů*. Privatizace proběhla formou přerozdělení rezidenčního majetku stávajícím nájemcům, kteří měli možnost odkoupit byty za velmi zvýhodněných cenových podmínek a převést je do svého výhradního vlastnictví (Gibas a kol., 2022). Praha od počátku 90. let zprivatizovala 82 % celkového bytového fondu (Orcígr et al., 2018). Města v důsledku toho ztratila schopnost regulovat ceny nájmu, které byly odteď řízeny trhem a rostly závratným tempem. Snížené množství veřejného bydlení a nedostatek financí státu na výstavbu nových obecních a dostupných nájemních bytů vedlo k absenci udržitelného a správně cíleného *sociálního bydlení*. Privatizací obecních bytů byli a dodnes jsou značně znevýhodněni zejména ti, kteří neměli možnost se do jejího procesu aktivně zapojit. Týká se to primárně, ale ne výlučně, mladé generace vyrůstající po roce 1989 (Gibas a kol., 2022).

Autoři M. Lux a P. Sunega, kteří se dlouhodobě věnují porevoluční bytové politice 90. let (2006), identifikovali v tomto časovém období, vedle privatizace obecních bytů, další změny, jež měly významný vliv na fyzickou i finanční dostupnost bydlení budoucích let. Patří mezi ně především ukončení komplexní bytové výstavby financované ze státního

rozpočtu na počátku transformace, deregulace nájemného, liberalizace cen stavebních materiálů, liberalizace mezd v privátním sektoru, deregulace cen energií a ostatních služeb spojených s bydlením, restituce bytového fondu, a zavedení nových státních podpůrných programů směřujících ke zvýšení finanční dostupnosti bydlení (Lux, Sunega, 2006).

Počet lidí žijících ve městech se zvyšuje, což má rovněž vliv na dostupnost bydlení. V polovině roku 2023 žilo ve městech přibližně 4,6 z více než 8 miliard lidí. To představuje 57 % světové populace. Do roku 2030 má tento podíl dosáhnout 60 % (Destatis, 2023). Tento jev, kdy dochází ke stěhování většího procenta populace k životu ve městech nazýváme *urbanizací* (Hussain, Imitiyaz, 2018). Jedním z jejích účinků je, že vytváří enormní tlak na městské oblasti s omezenou nabídkou bydlení, čímž zvyšuje ceny nemovitostí. Nejvíce zasažené oblasti jsou velká města, včetně Prahy, kam migrují lidé za pracovními příležitostmi (Orcígr et al., 2018).

V posledních letech se rovněž stále častěji setkáváme s trendem skupování nemovitostí, které nejsou pořizovány za účelem osobního obývání, ale jako investiční aktiva. *Financionalizace bydlení* je proces, který proměňuje bydlení v komoditu na finančních trzích. Nemovitosti se tak stávají zdrojem zisku a předmětem spekulací, což může vést k vytváření realitních bublin a k následným krizím na trhu s bydlením. Obecní výstavba je v rámci tohoto fenoménu vnímána jako neefektivní. Soukromý sektor se ve snaze maximalizovat zisk soustřeďuje na výstavbu luxusního bydlení, kanceláří nebo hotelů, čímž významně omezuje finanční i fyzickou dostupnost bydlení pro širší veřejnost. Hypoteční úvěry sice mohou být pro některé účinným nástrojem při zajišťování vlastního bydlení, ale současně zvyšují zadluženost a růst cen na trhu (Orcígr et al., 2018). Lidé, kteří na hypotéku z finančních důvodů nedosáhnou, jsou nuceni bydlet v nájmu, kde čelí značné nejistotě (Bernet et al., 2018).

Jedním z doprovodných jevů financionalizace bydlení a přísunu investičního kapitálu je proměna měst a vybraných čtvrtí. Jedná se o proces *gentrifkace*, kdy se z dříve industriálních čtvrtí stávají žádané oblasti pro majetnější vrstvy. To způsobuje zdražování cen nemovitostí a nájmu a nucené vysídlování původních, často nízkopříjmových obyvatel a podnikatelů do cenově dostupnějších lokalit. Staré podniky nahrazují moderní restaurace, drahé obchody, kavárny a ostatní služby zaměřené na bohatší klienty a turisty. V Praze není proces gentrifkace tolik výrazný jako v jiných světových metropolích. Nicméně i zde tento trend

postupně proniká do určitých částí města, jako je Žižkov, Karlín nebo Holešovice, kde jsou ceny stěží dostupné i pro střední vrstvu obyvatel (Orcígr et al., 2018).

V centru města Prahy můžeme pozorovat celkový úbytek klasického bydlení ve prospěch komerčních provozů, jako jsou obchody, kanceláře, hotely a krátkodobé pronájmy přes platformu *Airbnb*. Důvodem je opět vidina většího výdělku těchto provozů, která se ovšem dostává do konfliktu s potřebou dostupného bydlení místních obyvatel. Dřívější obytné byty v centru Prahy slouží stále častěji ke krátkodobým pronájmům pro turisty (Orcígr et al., 2018). V květnu 2023 se přes *Airbnb* v Praze pronajímalo 5 592 bytů a 1 239 pokojů, přičemž převážná část nabídek byla z centra města (Seznam medium, 2023). Nabízené byty prostřednictvím platformy *Airbnb* jsou přibližně třikrát výnosnější než byty určené pro dlouhodobý pronájem, což opět snižuje finanční i fyzickou dostupnost bydlení pro běžné obyvatele (Orcígr et al., 2018). Nástroje pro regulaci služeb jako je *Airbnb* se již uplatňují v několika evropských městech, například v Paříži či Amsterdamu (Znamenáčková, 2018).

1.3 Současná podoba krize bydlení v Praze

Krize bydlení je v současnosti jedním z řady naléhavých problémů, se kterými se musí Česká republika vypořádávat. Dostupnost bydlení odráží aktuální podmínky na trhu s bydlením, založeného na vztahu mezi nabídkou nemovitostí a poptávkou po bydlení (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2017). Ceny nájemního a vlastnického bydlení v Praze v posledních letech prudce stoupají, čímž se kvalitní bydlení stává pro mnoho obyvatel hlavního města hůře přístupné. Tato situace je z hlediska životních nákladů a výdajů spojených s bydlením neudržitelná a nepřijatelná (Institut plánování a rozvoje hl. města Prahy, 2021). Převážná část nové výstavby je zároveň primárně určená pro vyšší příjmové skupiny obyvatel a investory, v důsledku čehož vzniká nedostatek odpovídajícího bydlení pro lidi s nižšími příjmy a střední třídu (Orcígr et al., 2018). V posledních letech jsme byli také svědky zvýšeného zájmu o nájemní bydlení, který zvyšuje jeho ceny, a to především kvůli migrační vlně uprchlíků před válkou na Ukrajině (Institut pro politiku a společnost, 2023).

Aktuální situace na trhu s bydlením je pro všechny nejistá. Pro některé skupiny obyvatel však více než pro jiné. Nedostupnost bydlení se dotýká především, i když nikoli výlučně, mladých dospělých, kteří se v době globální i lokální krize bydlení snaží zajistit přiměřené bydlení (Gibas a kol., 2022). Pojem *mladí dospělí* označuje osoby v rozmezí věku

18–35 let (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2017). Mezi ně můžeme řadit i vysokoškolské studenty, kteří jsou předmětem této práce. Z výzkumu “Bydlení mladých v době krize” od Gibase a kol. (2022) vyplývá, že až 80 % dotazovaných považuje možnosti zajištění bydlení v dnešní době za velmi omezené ve srovnání s dobou, kdy byli mladí jejich rodiče. V důsledku toho jsou mladí lidé stále častěji odkázáni na alternativní formy bydlení či na finanční pomoc rodičů a příbuzných (Gibas a kol., 2022).

1.3.1 Fyzická dostupnost bydlení

Praha, včetně dalších českých měst, v současnosti čelí značnému napětí mezi vysokou a rostoucí poptávkou po rezidenčním bydlení a nedostatečnou nabídkou množství nemovitostí k pronájmu či ke koupi. Počet jejích obyvatel se rozrůstá, mimo jiné, zejména kvůli migraci lidí z menších měst, venkova a ze zahraničí a příchodu českých i zahraničních vysokoškolských studentů (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021). Současné demografické změny, jako je stárnutí populace a trend odkládání založení rodiny, vedou ke zvyšování počtu jednočlenných domácností, které tvoří zejména senioři a mladí “singles”. Tento vývoj klade ve výsledku vysoké nároky na množství a velikost nabízených bytů. Navzdory rostoucímu počtu obyvatel a zmenšování průměrné velikosti domácností, zažívá Praha stagnaci v nové bytové výstavbě a v množství dostupných nemovitostí pro veřejnost (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2021).

V prvním pololetí roku 2023 vzrostl počet obyvatel Prahy o 16 077 na celkových 1 373 403. Hlavní složku navýšení počtu osob tvořil přírůstek stěhováním (15 954 lidí). Praha zaznamenala, jako každý rok, nejvyšší nárůst obyvatel napříč kraji (23,7 lidí na tisíc obyvatel). Oproti předchozímu roku, v tomtéž období, kdy migrační vlna z Ukrajiny výrazně zvýšila počet nových obyvatel, se migrační přírůstek propadl o 51 % (Český statistický úřad, 2023). Ještě v průběhu let 2008 až 2018 však přibývalo v průměru pouze cca 10 000 přistěhovalců za celý rok (Orcígr et al., 2018). Tyto údaje z posledních let jasně vypovídají o vzestupném trendu populačního růstu hl. města Prahy, který vytváří tlak na trh s nemovitostmi a zdůrazňuje potřebu rozšíření bytové nabídky.

Z výsledků posledního sčítání (2021) vyplývá, že největší zastoupení v hospodařících domácnostech měly v roce 2021 domácnosti jednočlenné (308 279 z celkového počtu 658 001 domácností). Průměrný počet členů domácnosti byl k tomuto datu 1,95. Podle právního důvodu užívání bytu žilo 219 058 lidí v bytech v osobním vlastnictví, 35 107 lidí v družstevních bytech a 200 753 lidí v bytech nájemních. Bytový fond Prahy ve stejném

období činil celkem 721 332 bytů (Český statistický úřad, 2021). V loňském roce byla v Praze zahájena výstavba 5 794 bytů. Za první tři čtvrtletí letošního roku se začalo stavět pouze 4 136 bytů (Český statistický úřad, 2022, 2023). Tato čísla se zdaleka nerovnají množství 10 000 bytů ročně, které je potřebné pro zlepšení dostupnosti bydlení v Praze (Vihorev, 2023).

1.3.2 Finanční dostupnost bydlení

V posledních letech docházelo na pražském rezidenčním trhu k prudkému nárůstu cen za bydlení, kdy ceny nemovitostí rostly rychleji než disponibilní příjem domácností. Trh soukromého nájemního bydlení, jehož ceny rovněž závratně rostou, nabízí pro lidi, kteří naléhavě hledají přiměřené bydlení, jen málo alternativ. Finanční dostupnost bydlení v Praze je tak v rámci evropského srovnání jednou z nejnižších vůbec (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2021; Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021). Cenově dostupné bydlení je vyjádřeno vztahem mezi náklady na zajištění přiměřeného bydlení a platební schopností domácností. Pokud finanční zatížení na bydlení převyšuje 30–40 % z příjmu domácností, je zpravidla považováno za nedostupné (Newman, 2010).

Náklady spojené s bydlením jsou v Praze nejvyšší ze všech krajů ČR. Poměr nákladů k finančním příjmům domácností činil za posledních 10 let v průměru 20 % (Český statistický úřad, 2021). Tento průměr však zahrnuje i 10 % domácností s nejnižšími příjmy, které vydají na bydlení až 41,4 %. A rovněž 10 % domácností s nejvyššími příjmy, pro které náklady na bydlení představují pouhých 8,3 % (Hypoindex, 2019). Hlavní položkou nákladů na bydlení v soukromém nájemním sektoru je nájemné, které tvoří 35 % příjmu domácností a výdaje za elektřinu a služby, které činí přibližně 20 % z příjmu (Český statistický úřad, 2021). Průměrná cena měsíčního pronájmu činila v únoru roku 2024 za 1 m² 416 Kč a celkem 28 526 Kč. Oproti minulému roku vzrostla cena za 1 m² o 4,8 % (Realitymix, 2024).

Podle současného indexu dostupnosti bydlení jsou pražské domácnosti nuceny našetřit na nový byt, bez ostatních výdajů, celkem 16,4ročních platů. Tato hodnota je mimořádně vysoká a řadí Prahu na konec žebříčku dostupného bydlení ve srovnání s ostatními významnými městy v Evropě. Pro širší kontext, ještě před pěti lety museli obyvatelé vynaložit na nový byt v Praze pouze 12,7ročních platů (Vihorev, 2023). Průměrná cena nového bytu činila v únoru roku 2024 124 204 Kč za 1 m². Oproti minulému roku vzrostla cena za 1 m² o 5,9 %. Za nový byt dnes lidé zaplatí v průměru 9 228 393 Kč (Realitymix, 2024).

Kromě vysokých cen komplikuje pořízení nemovitostí také výrazné zdražení hypotečních úrokových sazeb. Hypoteční úvěry totiž představují jeden z hlavních způsobů financování nákupu nemovitostí. Úroková sazba u nových hypoték dnes činí 5,89 %. To je nejvyšší hodnota za posledních dvacet let (Institut pro politiku a společnost, 2023). Dochází tak k prodlužování doby splatnosti hypotečních úvěrů. Dříve na průměrný byt stačila hypotéka se splatností deset let, dnes je to ve většině případech i úvěr na třicet let. V současnosti se dokonce mluví do budoucna o padesátiletých hypotékách (Gibas a kol., 2022). Tím se výrazně snižuje dostupnost vlastnického bydlení pro mladou generaci, pro kterou je stále složitější stoupat výš v pomyslném žebříčku bydlení (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021).

2 Vysoké školy a vysokoškolští studenti v Praze

Praha je díky nejvyšší koncentraci vysokých škol v zemi hlavním akademickým centrem České republiky. Nachází se zde 8 veřejných, 1 státní a 24 soukromých vysokých škol, což činí dohromady 46 % z celkového počtu 72 vysokých škol v ČR (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2015). V roce 2022 studovalo na pražských vysokých školách celkem 121,9 tisíc studentů. Šlo o lidi z různých částí republiky a v menší míře také zahraniční studenty (27,8 tisíc), jejichž podíl se od roku 2001 plynule zvyšuje. Počet studentů absolvující vysokoškolské studium s trvalým bydlištěm v hlavním městě činil 36,2 tisíc. Z celkového počtu těchto studentů byla převážná většina ve věku 20-24 let (54 %), 30 a více let (21 %) a 25-29 let (19 %). Od roku 2001 se zvyšuje zastoupení studentů starších 30 let na pražských univerzitách (Český statistický úřad, 2023).

Studenti vysokých škol mohou podat žádost o ubytování na státních ubytovacích zařízeních, tzv. kolejích. Univerzitní tradice a systém kolejí jsou v řadě západních zemích, jako je například Velká Británie, historicky hluboce zakořeněny. Zajištění bydlení pro studenty je vnímáno jako součást odpovědnosti, kterou na sebe zpravidla přebírají vysoké školy (Thomsen, 2007). V porovnání s tamějšími příznivými podmínkami zajištění studentského bydlení působí český systém výrazně nestabilně.

V Praze je situace komplikovanější hned z několika důvodů. Ubytovací kapacity jednotlivých univerzit výrazně zaostávají za množstvím studentů, které o ně projevuje zájem. Z hlediska právních nároků není totiž povinností státu zajistit studentům ubytování. Koleje si proto vybírají nejvhodnější studenty na základě nejrůznějších kritérií. Studenti, na které nezbude ubikace, jsou tak nuceni denně dojíždět do školy z rodného města, nebo se ubytovat

v soukromém bytě v Praze a čelit vysokým cenám na trhu a omezené dostupnosti bydlení. Vzhledem k poměrně omezujícím pravidlům bydlení na kolejích, nízkému komfortu a mnohdy i větší vzdálenosti od školy se však studenti stále častěji uchylují k této variantě (Studuj vejšku, 2015).

Ceny jednotlivých kolejí se liší v závislosti na počtu osob na pokoji, úrovni komfortu a umístění kolejí. Obecně platí, že jde o finančně výhodnější variantu v porovnání s bydlením v soukromém nájmu. Kolejné například na Karlově univerzitě se pohybuje od 2 170 Kč do 10 199 Kč za měsíc. Průměrná cena kolejí na UK činí 6 185 Kč za měsíc (Nguyenová, 2023).

3 Proces stěhování vysokoškolských studentů

3.1 Tranzice do dospělosti

Nově nastupující mladé generace si obvykle získávají pozornost nejen laické veřejnosti, ale jsou středem zájmu také médií, marketingových strategií, politických diskuzí a vědeckých výzkumů (Gibas a kol., 2022). Stejně je to i v případě dnešních mladých dospělých narozených mezi lety 1989 a 2006, kam můžeme řadit i skupinu vysokoškolských studentů. Sociální vědci zaznamenali u současných představitelů mladé generace dospělých odlišné chování v rámci přechodu z období adolescence do dospělosti, než jaké pozorovali u předchozí generace jejich rodičů. Rozdílly byly patrné zejména v jiném životním stylu, odlišných zájmech, perspektivách, životních očekáváních a preferencích toho, co považují v životě za důležité. Názorným příkladem bylo odkládání vstupu do manželství a zakládání rodiny ve prospěch studijní a pracovní kariéry (Ježek a kol., 2016).

Proces přechodu do dospělosti je u značné části mladé populace v současnosti výrazně rozvolněnější než kdy dříve. Tento jev označují sociální vědci jako *vynořující se dospělost*. Fáze mladé dospělosti je totiž spojená s množstvím různých individuálních cest a rozhodnutí, v rámci kterých jsou v rozmanitém časovém intervalu a v různých oblastech života naplňovány projevy dospělosti (Ježek a kol., 2016). Odchod z domova a bydlení bez rodičů vede podle řady autorů k osamostatnění a k nezávislosti jedince, a lze ho proto považovat za klíčový projev přechodu do dospělosti (Hamplová a kol., 2006; Christie Munro, Rettig, 2002; Thomsen, 2007). V současné sociologii se za další hlavní kritéria tranzice do dospělosti uvádí například ukončení vzdělání, zahájení profesní kariéry, dosažení finanční samostatnosti, navázání partnerského vztahu a založení rodiny. V posledních letech však dochází k výraznému poklesu počtu mladých dospělých ve věku dvaceti až třiceti let, kteří by splňovali všechna tato kritéria (Shanahan et al., 2005). Jednou z hlavních příčin

pozdějšího přechodu do dospělosti je právě masové rozšíření vysokoškolského vzdělání, které může ztěžovat dosažení některých těchto významných mezníků v životě člověka. (Ježek a kol., 2016).

3.2 Stěhování od rodičů

Většina lidí se domnívá, že současná generace mladých dospělých, včetně vysokoškolských studentů, zůstává delší dobu v rodinném soužití, než tomu bylo u předchozích generací. Jako hlavní důvody soužití s rodinnými příslušníky uvádějí především zhoršenou dostupnost bydlení (50,4 %), odlišný životní styl dnešní mladé generace (29,5 %), lepší možnosti cestování do zahraničí (9,1 %) a vyšší dostupnost vysokoškolského vzdělání (8,4 %) (Lux, Sunega, Kubala, 2021). Nejčastěji opouštějí mladí lidé sdílenou domácnost se svými rodiči přibližně ve věku 24 let (ženy) či 25 let (muži) (Ježek, 2016). K odstěhování dochází tedy většinou až po skončení vysokoškolského studia.

Mnozí studenti se rozhodují pro studium na vysoké škole, která se nachází ve městě vzdáleném od jejich místa trvalého bydliště. Odchod z domova a nástup na vysokou školu je tak doprovázen nutností zajištění nového bydlení v univerzitním městě minimálně po dobu studia. Odstěhování od rodičů do samostatného bydlení představuje dle konceptu *dráhy bydlení*, “housing careers”, který zkoumá spojitost mezi věkem a změnou v kvantitě a kvalitě spotřeby bydlení, první krok na pomyslném žebříčku bydlení (Lux, 2010). Tento odchod však nemusí být vždy jednoznačný, ale může jít o tzv. *postupný odchod*, kdy na sebe náklady za bydlení svých dětí stále přebírají rodiče, nebo se mohou studenti po skončení semestru či celého studia opětovně do soužití s rodiči vracet (Hamplová a kol., 2006). Pravděpodobnost nastěhování zpět k rodičům koreluje s určitými individuálními a rodinnými charakteristikami, které zahrnují například pohlaví, rasu, dosažené vzdělání a mzdový příjem (Dey, Pierret, 2014). Z výzkumu od L. Kenyon (1999), která zkoumala, jak se studenti vysokých škol cítí doma v přechodných formách bydlení, však vyplývá, že mnoho studentů při soužití s rodiči v jedné domácnosti nepocítuje dostatečnou míru samostatnosti. Z toho důvodu se již mnohdy neplánují po ukončení vysokoškolského studia do společného bydlení s rodiči na delší dobu vracet (Kenyon, 1999).

Nejčastěji zmiňovaným atributem samostatného bydlení u mladých lidí je, že poskytuje příležitost a prostor pro novou úroveň nezávislosti (Kenyon, 1999). Odstěhování od rodičů do vlastního bydlení rovněž umožňuje studentům vytvoření nového sociálního prostoru, kde mohou navazovat přátelství a scházet se s lidmi. To přispívá k rozvoji nových

typů intimních vztahů a nabízí možnosti pro experimentování s novými identitami a životními styly (Christie, Munro, Rettig, 2002). To jsou jedny z hlavních potenciálních důvodů, proč se studenti stěhují od rodičů i v době bytové krize, kdy to pro ně může být z řady hledisek komplikované a finančně nevýhodné (Gibas a kol., 2022).

3.3 Okolnosti průběhu stěhování

Touha po samostatném bydlení je vedena širší škálou důvodů. Mnohdy může sloužit jako prostředek pro řešení jiných problémů než jako cíl samotný. Proto se míra, s jakou mladí lidé plánují a kontrolují svůj vstup do samostatného bydlení značně liší. Rovněž existují velké rozdíly ve schopnosti překonávat různá omezení na trhu s bydlením, která se v jednotlivých lokalitách výrazně rozcházejí (Ford, Rugg, Burrows, 2002).

Rozhodnutí opustit sdílenou domácnost s rodiči je podle Dey, J.G. a Pierreta, CH.R. (2014), kteří se zabývali nezávislostí a stěhováním mladých dospělých, často ovlivněno širšími makroekonomickými podmínkami, sociálními faktory i osobními finančními okolnostmi. Rodiče s vyššími mzdovými příjmy mohou svým dětem poskytovat jistou finanční podporu, která může podněcovat jak odstěhování, tak i setrvání ve společné domácnosti. To se liší v závislosti na společenských normách a preferencích jednotlivců. Společné soužití studentů s rodiči předpokládá, že větší část nákladů na domácnost zpravidla financují rodiče. Jejich ochota toto uspořádání udržet se však může s přibývajícím časem a věkem dětí snižovat. Vyšší příjem studentů nebo naopak nevyhovující pracovní podmínky a rizika na trhu práce mohou mít rovněž vliv na rozhodnutí zůstat s rodiči v jedné domácnosti nebo se z ní odstěhovat (Dey, Pierret, 2014).

J. Ford, J. Rugg a R. Burrows (2002), kteří se ve své práci zabývali konceptem drah bydlení, shrnuli různé faktory ovlivňující stěhování jednotlivců do tří hlavních kategorií. Za prvé šlo o schopnost mladých lidí plánovat a řídit cestu k samostatnému bydlení, která podle nich závisí na záměrných faktorech, jako je právě studium nebo plánované založení rodiny. Neočekávaných událostech, například neplánované těhotenství. A rovněž vynucených okolnostech, jako jsou konflikty s rodiči. Tyto faktory se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Druhou kategorií tvoří rozsah omezení, která charakterizují přístup mladých lidí k bydlení, zejména výše příjmů, přístup k dávkám nebo charakter místního trhu s bydlením. Na závěr se jednalo o míru podpory ze strany rodiny, jakou mají mladí lidé k dispozici (Ford, Rugg, Burrows, 2002).

Autoři Ježek a kol. (2016) v knize “Cesty do dospělosti”, rovněž poukázali na důležitou okolnost stěhování, kterou je partnerský status jednotlivce. Takzvaní „singles“ totiž často setrvávají v domácnosti rodičů déle kvůli obavám z vysokých nákladů na bydlení, které by sami ze své mzdy nedokázali pokrýt. Významným motivem k odchodu do vlastního bydlení tak mnohdy bývá existence vážného partnerského vztahu (Ježek a kol., 2016).

4 Význam přechodných forem bydlení

4.1 Přístupy studentů k zajištění bydlení

Mladí dospělí jsou v souvislosti se zajišťováním vlastního bydlení vystavováni tlaku dodržovat kulturně stanovenou „správnou“ životní dráhu a odpovídající rytmus. Současně se však potýkají s rychle rostoucími náklady za bydlení a snižující dostupností bydlení, což jim sledování této dráhy značně komplikuje. Studenti se tak musí v situaci umět orientovat a reagovat na ni, nejen tím, že si utvářejí představy o domovu, ale i na úrovni praktických řešení a strategií (Gibas a kol., 2022).

Jedním z přístupů studentů, jak si zajistit vlastní bydlení mimo domácnost rodičů je začít ke studiu i pracovat. Je samozřejmé, že se jedná převážně o kratší pracovní úvazky. Přesto tyto získané finanční prostředky z velké části umožňují jejich osamostatnění, které by si jinak nemohli z finančních důvodů dovolit (Ježek a kol., 2016). Nedostatek dostupného bydlení a s tím spojená potřeba pracovat nebo mít i více zaměstnání najednou může mít dopad na studijní prospěch, zdraví i pohodu studentů. Při sladění akademických povinností s pracovní zátěží totiž mnohdy čelí vysoké míře stresu. Tento problém se týká především studentů, kteří nemají finanční podporu od rodiny (Sotomayor et al., 2022).

Silnou roli při zajišťování bydlení mladých lidí má dnes právě rodina. Studenti se často spoléhají na tzv. *mezigenerační transfery*, tedy výpomoc od rodiny, ať už v podobě peněžní či majetkové, která výrazně napomáhá mladým lidem při zajišťování jejich bydlení. Poskytnutí této podpory v otázce bydlení studentů závisí na počtu sourozenců a výši příjmu a majetku rodičů. Tento mechanismus zmírňuje potenciální mezigenerační konflikt, který vyplývá z výrazně odlišných možností a šancí na získání bydlení mezi generacemi (Gibas a kol., 2022). Zároveň umožňuje studentům plně se soustředit na studium bez nutnosti řešit finanční zátěž spojenou s financováním vlastního bydlení, čímž se zvyšuje jejich šance na úspěšné zvládnutí vysokoškolského studia (Roksa, Kinsley, 2019).

Dalším příkladem toho, jak přistupují studenti k zajištění dostupného bydlení v průběhu studia na vysoké škole je, že mnohdy vyhledávají bydlení s nižším standardem. Spokojenost s bydlením může být definována jako zkušenost s pozitivní bilancí mezi očekáváním a skutečností ve vztahu k bydlení. Lze ji považovat za klíčový ukazatel kvality života studentů, který je ovlivněn hned řadou faktorů. Závisí především na fyzických aspektech obydlí, životní fázi rezidenta, charakteru sousedství, individuálním očekáváním a předchozích zkušenostech (Thomsen, 2007). Z výzkumu, který prováděli autoři Ford, J., Rugg, J., & Burrows, R. (2002) vyplývá, že se studenti ve prospěch samostatného bydlení často potýkali s výskytem škůdců, vlhkostí či neochotou pronajímatelů provádět opravy. Nezávislé bydlení tak může být cenově dostupné, právě proto, že má velmi nízký fyzický standard (Ford, Rugg, Burrows, 2002). Špatné podmínky a nespokojenost s bydlením mohou mít nežádoucí účinky na zdraví a psychiku studentů. Jejich ochota setrvat v takovém typu bydlení je většinou vedena představou, že se jedná pouze o přechodné bydlení po dobu studia (Christie, Munro, Rettig, 2002).

4.2 Přechodné formy bydlení

Dnešní mladá generace zůstává déle v dočasném soužití s rodinnými příslušníky nebo využívá jiné přechodné formy bydlení, nejčastěji spolubydlení či krátkodobé pronájmy (Gibas a kol., 2022). Přechodné formy bydlení zahrnují různé typy dočasného ubytování, které jednotlivci využívají v určitých fázích svého života, kdy ještě nemají stálé bydliště (Clapham, 2002; Mulder, 2006). Tyto způsoby bydlení, včetně ubytování na vysokoškolských kolejích, jsou typické především pro skupinu mladých dospělých a jsou autory považovány za charakteristické formy studentského bydlení. Každá z nich je spojená s výrazně odlišnou mírou nezávislosti a autonomie (Gibas a kol., 2022; Christie, Munro, Rettig, 2002).

4.2.1 Bydlení na vysokoškolské koleji

Častou volbou pro většinu studentů prvního ročníku na vysoké škole je ubytování poskytované samotnými univerzitami. Rodiče obvykle podporují tuto cestu, protože ji vnímají jako nejsnadnější způsob integrace do vysokoškolského života (Christie, Munro, Rettig, 2002).

O studentech můžeme uvažovat jako o sociální skupině zejména díky koncentračním účinkům časového a prostorového rámce univerzity. Budova univerzity a sní spojené prostory, včetně univerzitních kolejí, vytvářejí základ pro rozvoj studentského habitusu.

Bydlení na vysokoškolských kolejích tak umožňuje rozvoj specifických studentských vazeb, snadnější začlenění do studentské komunity, a lepší identifikaci se studentským způsobem života (Christie, Munro, Rettig, 2002, Chatterton, 1999). Zároveň umožňuje snadnější přístup ke vzdělávacím zdrojům a akademickým aktivitám, čímž může zvyšovat šance na akademický úspěch (Rugg, Ford, Burrows, 2004).

Navzdory mnoha výhodám, může bydlení na koleji přinášet i řadu negativních aspektů. Jedním z nejčastějších problémů je nedostatek prostoru a soukromí. Tradiční kolejní pokoje, zpravidla sdílené dvěma nebo více studenty, jsou vybaveny jen základním nábytkem, jako jsou postele, stoly a úložné prostory. Sociální zařízení a kuchyňky jsou obvykle sdílené na patře (Overstreet, 2022). Malé a skromně vybavené pokoje, tak mohou vést k pocitu stísněnosti a nepohodlí (Palmer, Broido, 2007). Další výzvou pro studenty může být spolubydlení či sdílení společných prostor s neznámými lidmi na koleji. Dobré vztahy se spolubydlícími mají zásadní vliv na pocit pohody a stability, který je klíčový pro akademický úspěch a celkovou spokojenost studentů s jejich ubytováním (Worsley, Harrison, Corcoran, 2021).

4.2.2 Bydlení v soukromém nájemním bydlení

Jak již bylo ukázáno v kapitole "Vysoké školy a vysokoškolští studenti", studentský život nemusí být výhradně spojován s bydlením na univerzitních kolejích. Nebylo tomu tak v dřívějších dobách a není tomu tak ani dnes. Velkou část poptávky studentů po bydlení zajišťuje soukromý sektor nájemního bydlení (Thomsen, 2007). Tato forma ubytování funguje na principu užívání nemovitosti, která je vlastněná jinou osobou na základě nájemní smlouvy, jež stanovuje práva a povinnosti obou stran (Hegedüs, Struyk, 2005). Autoři J. Rugg, D. Rhodes a A. Jones (2002) kategorizují užívání nájemního bydlení, v závislosti na okolnostech, za kterých si domácnost pronajímá byt. Právě studenty považují za jednu z nejcharakterističtějších skupin uživatelů nájemního bydlení, kteří spadají do kategorie užívání "life-stage uses", tedy užívání nájemního bydlení v určité životní fázi. V případě studentů se jedná o přechodné období mezi tím, kdy se stěhují od rodičů během studia na vysoké škole a například sdílejí domácnost s dalšími lidmi, a tím, než si založí domácnost vlastní ve vlastním bydlení (Rugg, Rhodes, Jones, 2002).

Nájemní bydlení nabízí řadu výhod, a to především, i když nikoli výlučně, pro domácnosti a osoby s nižšími příjmy, kam můžeme řadit i skupinu vysokoškolských studentů. Důvodem je, že tento typ bydlení nevyžaduje žádný počáteční kapitál, umožňuje

jedincům rychle reagovat na změny v jejich životním cyklu a minimalizuje zásahy státu do bytového trhu (Liberální institut, 2000). Další předností soukromého nájemního bydlení ve vztahu k mladým lidem je vysoká míra flexibility. Nájemníci nejsou vázáni dlouhodobými závazky, což je výhodné právě pro specifickou skupinu vysokoškolských studentů, kteří preferují možnost snadného stěhování (Hegedüs, Struyk, 2005)

Pro řadu lidí je však bydlení v soukromém nájemním sektoru spojeno s výraznou nejistotou. Tento pocit pramení zejména z obav nájemců, že jim pronajímatel nebude ochoten prodloužit nájemní smlouvu, nebo že dojde k vysokému navýšení nájemného. Navzdory skutečnosti, že v České republice existuje silná právní ochrana nájemníků, realita mnohdy závisí na slušnosti jednotlivých vlastníků nemovitostí a současně i na chování jednotlivých nájemníků. Mnozí lidé rovněž vnímají placení nájmu jako „vyhazování peněz“ nebo „přispívání do kapsy někomu cizímu“. Z toho důvodu je nájemní bydlení často považováno pouze za dočasné řešení, které není vhodné pro dlouhodobé setrvání. Tento postoj vytváří sociální a kulturní tlak na snahu získat bydlení vlastní (Samec, 2018).

4.2.3 Bydlení ve spolubydlení

Jednou ze strategií, jak si zajistit dostupné bydlení je bydlení ve spolubydlení, pro které se v současné době rozhoduje stále více mladých lidí. Tento trend je důsledkem různých společenských změn, které ovlivňují výběr bydlení mnoha jedinců. Mezi tyto změny se řadí zejména rostoucí náklady na bydlení, zhoršená fyzická dostupnost bydlení, stárnutí populace a zvyšování počtu jednočlenných domácností. Od 80. a 90. let 20. století se sdílení domácnosti stalo alternativní a běžnou formou bydlení především pro mladé lidi a studenty, kteří se stěhují od rodičů (Verhetsel et al., 2017).

Spolubydlení můžeme definovat jako soužití dvou a více členů, kteří sdílejí zařízení v jedné společné domácnosti, ale nejsou ve vzájemném příbuzenském vztahu (Hubbard, 2009). Nástup na vysokou školu je zpravidla spojen s procesem navazování sociálních interakcí s ostatními studenty, což může vyústit v hledání společného bydlení (Smith, 2005). *Studentské bydlení* je obšírný pojem, který může zahrnovat nejrůznější formy spolubydlení. Od institucionálních, které jsou zajišťovány vysokými školami prostřednictvím kolejí, přes sdílení domů organizované studenty, po soukromé studentské rezidence například v nájemním bydlení. Vzhledem k dočasné povaze potřeb spojených s bydlením většinou studenti preferují flexibilnější formy spolubydlení (Verhetsel et al., 2017). V průběhu studia běžně dochází ke stěhování studentů z jednoho sdíleného domova do jiného. To si autoři

vysvětlují jako reakci na možnost přestěhovat se k bližším přátelům, zlepšit kvalitu bydlení či snížit náklady na bydlení. Tyto změny odrážejí jejich rostoucí potřeby a požadavky na kvalitu bydlení (Rugg, Ford, Burrows, 2004).

Tato forma bydlení nabízí menší soukromé prostory pro jednotlivce, které jsou doplněné o rozšířenější společné prostory a zařízení. Úroveň pospolitého života je dána množstvím a povahou sdílených prostor, zařízení a společných aktivit spolubydlících. Dále je ovlivňována právní a finanční strukturou komunity, sociální angažovaností, očekáváními a postoji jednotlivých členů domácnosti. Bydlení ve spolubydlení může být provázáno řadou obtíží, protože spolubydlící musí věnovat určitý čas a úsilí společným rozhodnutím, vyjednávat o ekonomických, sociálních, kulturních a individuálních rozdílech, a rovněž obětovat část své svobody a soukromí (Verhetsel et al., 2017).

Sdílené bydlení má však i řadu nesporných výhod. Z výzkumu od A. Verhetsel et al. (2017), zaměřeného na preference bydlení mezi studenty v Belgii vyplynulo, že se studenti primárně rozhodovali pro spolubydlení za účelem snížení nákladů spojených s bydlením. To spolubydlení většího počtu lidí umožňuje díky rozložení nájemného a dalších výdajů mezi jednotlivé spolubydlící. Přestože primární volba mohla být motivována čistě ekonomickými důvody, může představovat i volbu životního stylu či dokonce alternativní "volbu rodiny" (Verhetsel et al., 2017). Tato forma bydlení zároveň podporuje sociální, ekonomickou a environmentální udržitelnost a zlepšuje kvalitu života (Choi, 2004). Rovněž může navozovat pocit pospolitosti, bezpečí, jistoty a zvýšené úrovně sociální interakce (Williams, 2005).

Spolubydlení mladých dospělých a studentů je zpravidla považováno pouze za krátkodobou či přechodnou formou bydlení, obvykle spojenou s nedostatkem financí. Nicméně, v posledních letech se stále více lidí rozhoduje pro tento způsob bydlení, a to nejen studenti a lidé s nízkými příjmy, ale i zaměstnaní lidé s vysokoškolským vzděláním nebo manažeři. Jedná se především o tzv. "single young professionals" neboli svobodné mladé zaměstnané lidi (Heath, Kenyon, 2001).

Metodologická část práce

5 Metodologie

V metodologické části práce reflektuji zvolenou metodologii výzkumu. Představuji výzkumný problém a výzkumné otázky. Zdůvodňuji výběr použité výzkumné strategie a charakterizuji kritéria, která jsem si stanovila pro výběr výzkumného vzorku. Zabývám se rovněž etikou výzkumu a popisem jednotlivých analytických postupů a metod sběru a zpracování dat.

5.1 Výzkumný problém

Hlavním cílem mého výzkumu bylo:

- Na základě zkušeností pražských vysokoškolských studentů analyzovat povahu a specifika spolubydlení jako přechodné formy bydlení
- Identifikovat faktory, které studenti pražských vysokých škol reflektují jako významné při volbě přechodných forem bydlení.

5.2 Výzkumné otázky

V průběhu výzkumu jsem se snažila zodpovědět tyto **výzkumné otázky**:

- Jaká je povaha a specifika spolubydlení jako přechodné formy bydlení pražských vysokoškolských studentů?
- Jaké (ekonomické, sociální, osobní) faktory zvažují a reflektují studenti pražských vysokých škol jako významné při volbě přechodných forem bydlení?

5.3 Metoda výzkumu

Pro realizaci výzkumu jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou strategii, protože mé cíle spočívaly v hlubším pochopení toho, *“co lidé dělají, jak o tom hovoří, jak tomu rozumějí, jak to prožívají”* (Novotná, 2019, str. 260). Důraz byl kladen na emickou perspektivu aktérů. Mým hlavním záměrem bylo na základě výpovědí studentů pražských vysokých škol identifikovat faktory, které vstupují do jejich rozhodování o přechodných formách bydlení a které považují za významné. Tato data nebyla obsažena v žádných existujících statistických zdrojích dat. Proto bylo nezbytné provést vlastní sběr dat prostřednictvím rozhovorů s účastníky, které mi umožnily hlouběji porozumět jejich rozhodování a preferencím v této oblasti.

5.4 Výzkumný vzorek

Kritéria pro účelový výběr výzkumného vzorku jsem stanovila s ohledem na výzkumné otázky a odbornou literaturu. Za cílovou skupinou mého výzkumu jsem si zvolila studenty pražských vysokých škol, kteří měli zkušenost se spolubydlením v Praze. Pro větší zacílení jsem se zaměřila na studenty s trvalým bydlištěm mimo Prahu, kteří se přestěhovali za studiem do hlavního města, jež v době participace na výzkumu minimálně větší část týdne obývali. Minimální věkovou hranici jsem stanovila na 19 let, kdy je obvykle zahajováno vysokoškolské studium. Za maximální věkovou hranici jsem zvolila věk 35, který podle Ministerstva pro místní rozvoj (2017) ohraničuje mladou dospělost. Mojí snahou totiž bylo zabezpečit, aby účastníci studie skutečně odráželi charakteristiky a zkušenosti, jež jsou běžné pro skupinu vysokoškolských studentů, kterou tvoří převážně mladí lidé (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2017).

Při výběru výzkumného vzorku jsem oslovila zejména mladé lidi z mého okolí, především ze školy či z práce. Vybraný vzorek účastníků výzkumu sestával z 10 studentů vysokých škol ve věkovém rozmezí 20 až 27 let. Dotazování se zúčastnilo 5 studentů z Univerzity Karlovy, 3 studenti, kteří studují na Českém vysokém učení technickém, a 2 studenti z Vysoké školy ekonomické napříč obory a ročníky. Velikost vzorku v mé studii byla dána časovou náročností kvalitativního výzkumu a dostatečným množstvím informací, které byly podle mého hodnocení tímto počtem účastníků získány. Ke konci dotazování se odpovědi informátorů začaly opakovat a již nedocházelo k odhalování nových významných poznatků. Všichni informátoři měli zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemném bydlení, z toho 4 studenti bydleli v průběhu svého studia i na vysokoškolské koleji.

Informátor 1: Muž, 27 let, původem z Mostu, ČVUT, 5. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemném bydlení (7x).

Informátor 2: Muž, 26 let, původem z Berouna, ČVUT, 5. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemném bydlení (2x), zkušenost se spolubydlením na vysokoškolské koleji (1x).

Informátorka 3: Žena, 23 let, původem z Teplíc, UK, 4. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemném bydlení (2x), zkušenost se spolubydlením na vysokoškolské koleji (1x).

Informátor 4: Muž, 25 let, původem ze Slaného, UK, 5. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (2x), zkušenost s bydlením na vysokoškolské koleji (1x).

Informátor 5: Muž, 22 let, původem z Lovosic, ČVUT, 3. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (1x).

Informátorka 6: Žena, 25 let, původem z Loun, UK, 5. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (4x).

Informátor 7: Muž, 23 let, původem z Říčán, UK, 3. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (2x).

Informátorka 8: Žena, 23 let, původem z Rakovníka, UK, 4. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (2x).

Informátorka 9: Žena, 22 let, původem z Benešova, VŠE, 3. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (2x).

Informátor 10: Muž, 20 let, původem ze Zdic, VŠE, 1. ročník, prezenční studium, zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení (1x), zkušenost se spolubydlením na vysokoškolské koleji (1x).

5.5 Etika výzkumu

Aby byl můj výzkum ve všech ohledech etický, řídila jsem se v průběhu celého procesu bádání základními požadavky výzkumnické etiky, uvedenými v metodologické knize od Novotná a kol. (2019). Ve snaze zachovat si objektivitu a kritický přístup jsem se rozhodla neprovádět výzkum s rodinnými příslušníky. Před zahájením rozhovorů jsem každého účastníka výzkumu obeznámila s tématem, cíli a možnými riziky mého výzkumu. Vyjednala jsem s nimi způsoby shromažďování, využití, uchovávání a poskytování dat. Rovněž jsem je ujistila o anonymizaci dat a požádala o jejich souhlas s nahráváním rozhovorů. Informátoři byli ubezpečeni, že mohou z rozhovoru kdykoli odstoupit a svůj souhlas zpětně zrušit. Za tímto účelem jsem sepsala informovaný souhlas a předložila ho respondentům k podpisu, který bez výjimky všichni podepsali (Novotná a kol., 2019). Archivace dat proběhne do září roku 2024, kdy se uskuteční plánovaná obhajoba bakalářské práce.

5.6 Sběr dat

Za techniku sběru dat jsem si zvolila kombinaci epizodicky narativního a polostrukturovaného rozhovoru. Zajímal mě především epizodický příběh vybraných informátorů od doby, kdy nastoupili na vysokou školu a řešili otázku bydlení, až do doby, kdy ukončili vzdělání, či po současnost. Epizodicky narativní rozhovory jsou zaměřené na aktérské vyprávění o konkrétní etapě jejich života. Tento typ rozhovoru umožňuje informátorům volně hovořit o libovolných aspektech svých zkušeností. Výzkumník má tak možnost odhalit i zdánlivě nesouvisející důvody, které se pro hlubší porozumění celé situaci mohou ukázat jako klíčové (Zandlová, 2019). Během rozhovoru jsem se, na základě volného vyprávění účastníků výzkumu doplněného mými otázkami, které jsem si předem připravila, snažila odhalit faktory, jež studenti vysokých škol refleктоvali jako významné při volbě bydlení. Úvodní otázky byly formulovány tak, aby informátoři sami hovořili o svých dosavadních zkušenostech s různými formami bydlení, a o tom, proč se pro ně rozhodli. Formulaci dalších otázek jsem přizpůsobila konkrétním odpovědím a situacím, jež vyvstaly v průběhu dotazování. Po provedení prvních rozhovorů jsem si zapsala do poznámek, co by bylo vhodné do příštích rozhovorů zlepšit a otázky jsem mírně upravila, aby lépe odpovídaly předmětu výzkumu. Předem připravená struktura menšího množství otázek mi zajistila plynulý průběh rozhovorů, ponechala volnost pro reagování na zajímavá témata i dostatek prostoru pro vlastní vyjádření informátorů (Zandlová, 2019). V průběhu výzkumu jsem se opírala výlučně o data primární, vzešlá z rozhovorů s informátory, které jsem sama realizovala.

Dotazování informátorů probíhalo od února do dubna roku 2024. Všechny rozhovory proběhly v rámci osobního střetnutí v kavárnách. Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala od 30 do 65 minut.

5.7 Zpracování dat

Audio stopu realizovaných rozhovorů s účastníky výzkumu jsem nahrávala na mobilní telefon. Z pořízených nahrávek jsem provedla doslovnou transkripci, ze které jsem následně vyčlenila relevantní segmenty pro zodpovězení mých výzkumných otázek a současně vyloučila ty méně významné. Segmenty jsem mezi sebou rovněž porovnávala a hledala podobnosti a odlišnosti, které se později staly součástí analýzy textu. Takto vytvořené segmenty jsem použila jako základ pro kódování, které Heřmanský (2019) interpretuje jako: „*Postup, jehož pomocí přidělíme vytvořeným segmentům popisek, kterým jej charakterizujeme*” (Heřmanský, 2019, str. 430). Kódování jsem prováděla v počítačovém

programu ATLAS.ti. Částečně jsem využívala induktivní metodu kódování, kdy jsem, vzhledem ke zkoumanému tématu, při popisech kódu používala známé pojmy z odborné literatury, jako například pojem *sociální kapitál*. A rovněž induktivní metodu, jelikož v průběhu rozhovorů došlo i k odhalení nových témat či vzájemných souvislostí, ke kterým jsem přiřazovala kódy vlastní (Heřmanský, 2019).

Rozdělení do segmentů a následné kódování přispělo k analýze dat, v rámci které jsem mohla data srovnávat, hledat mezi nimi souvislosti a podobnosti a odhalit tak faktory, které většina studentů považovala při výběru studentského bydlení za významné.

Empirická část práce

6 Představení výsledků výzkumu

V této části bakalářské práce představuji výsledky výzkumu z nasbíraných dat, které jsou strukturovány do 3 hlavních kapitol. S využitím těchto dat jsem se snažila zodpovědět výše uvedené výzkumné otázky, jež byly definovány na základě cílů výzkumu: Na základě zkušeností pražských vysokoškolských studentů analyzovat povahu a specifika spolubydlení jako přechodné formy bydlení a identifikovat faktory, které studenti pražských vysokých škol reflektovali jako významné při volbě přechodných forem bydlení a porozumět tak podstatě jejich voleb. V první kapitole popisuji proces, který vedl pražské studenty ke stěhování do spolubydlení. Druhá kapitola analyzuje specifika a povahu spolubydlení na základě zkušeností studentů pražských vysokých škol. Poslední kapitola obsahuje přehled faktorů, které studenti reflektovaly jako významné při volbě přechodných forem bydlení.

6.1 Cesta ke spolubydlení studentů pražských vysokých škol

Pro studenty původem z jiných oblastí České republiky představuje nástup na některou z pražských vysokých škol významnou událost, jelikož je provázen zásadními změnami v jejich dosavadním životě. Informátoři v tomto výzkumu pocházeli z menších a středních měst mimo Prahu, a to konkrétně ze Středočeského a Ústeckého kraje, kde spolu s rodiči bydleli ve společné domácnosti. Pro všechny účastníky znamenal nástup na vysokou školu v Praze jejich první zkušenost s bydlením mimo domov.

V následujících podkapitolách se budu snažit podrobně představit proces, kterým studenti procházeli při stěhování do spolubydlení v nájemním bydlení. Zaměřím se na důvody, které vedly studenty k rozhodnutí opustit rodičovskou domácnost a nastoupit na vysokou školu v Praze, což bylo provázeno stěhováním do univerzitního města. Na závěr této kapitoly představím jednotlivé typy ubytování, pro které se studenti v rámci svého studia na vysoké škole v Praze rozhodovali.

6.1.1 Stěhování od rodičů: důvody, kontexty

Volba školy mimo rodné město a s tím spojené nucené stěhování od rodičů do hlavního města bylo vedeno širší škálou důvodů. Ve výpovědích se nejčastěji projevovала nespokojenost s omezenými možnostmi vzdělání, kulturního vyžití a sociálního zázemí rodného města, a naopak preference životního stylu a příležitostí, které nabízí Praha.

Informátor 1 poukazoval na výhody života ve velkém městě, které převyšovaly jeho nevýhody spojené s finanční náročností bydlení, což vedlo k jeho rozhodnutí přestěhovat se a začít studovat v Praze: *“Most jakoby není město, který je dělaný pro mladý lidi a lidi se tam nemaj čeho chytit. Není tam vzdělání, není tam kultura, není tam žádný vyžití, je tam vysoká nezaměstnanost, nejsou tam hospody. Takže životní styl v Praze bylo to hlavní lákadlo pro mě. Vlastně mi to přišlo logický, že by mladej člověk měl jít do velkýho města z toho malýho města, když má pod čepicí a není úplně neschopnej. Měl jsem to tak nastavený vlastně, že i kdybych našel supr bydlení v Mostě, tak bych tam určitě nezůstal. Nedělal bych to kvůli bydlení. Ta kvalita toho bydlení je v Praze extrémně nízko, a to bydlení je extrémně náročný, ale to bytí v tom městě a výhody toho velkýho města furt převyšujou nad stresem, kterej mám, abych zaplatil nájem.”* Informátorka 8 rovněž uvedla, že nechtěla zůstat v rodném městě kvůli omezeným možnostem vzdělání, pracovních příležitostí a zábavy ve srovnání s Prahou, kam se rozhodla přestěhovat na vysokou školu: *“Já, když jsem bydlela u rodičů, tak jsem věděla už dlouho, že do budoucna v Rakovníku nechci zůstat. Oproti Praze tam prostě nemáš tolik možností škol a práce a zábavu jako tady.”* Z odpovědí lze vyvodit, že stěhování mladých lidí z menšího města do většího vnímali studenti jako přirozený vývoj. Tento pohled vychází z jejich přesvědčení, že větší město nabízí více příležitostí pro osobní rozvoj a profesionální růst, tudíž je pro mladé lidi logickým krokem.

Studenti jako další důvod odchodu od rodičů a stěhování z rodného města do Prahy na vysokou školu uváděli často touhu po osamostatnění a posun k dospělému životnímu stylu: Informátorka 9 stěhování do Prahy zdůvodnila nedostatkem soukromí ve sdíleném pokoji s bratrem a potřebou se osamostatnit: *“Stěhovala jsem se čistě z důvodu, že jsem se chtěla osamostatnit, protože jsem bydlela s bratrem v jednom pokoji a chtěla jsem svoje soukromí od rodiny. Chtěla jsem prostě žít už svůj dospělej život.”* Informátor 10 popsal odchod na vysokou školu do jiného města jako přirozený krok k osamostatnění: *“Tak je to přirozený prostě, že už seš dospělej žejzo a začne už tě pomalu štvát bydlet s rodičema. A ten odchod na tu vejšku ti to tak usnadní, protože nemáš stejně na výběr, pokud chceš jít studovat dál.”* Výpovědi z rozhovorů ukazují, že potřeba osamostatnění a většího soukromí byly klíčovými faktory pro stěhování informátorů. Tento krok můžeme opět charakterizovat jako praktickou potřebu, ale rovněž přirozený vývoj v jejich životě.

Informátoři ve svých výpovědích uváděli, že pro ně byl odchod z domácnosti rodičů definitivní a už se nemínili do společného soužití vracet. Informátor 7 vnímal návrat k rodičům jako krok zpět v osobním a životním rozvoji: *“Už bych se určitě nevracel. Bych to*

bral jako hroznej zpáteční krok.” Informátor 5 kladl důraz na autonomii a nezávislost spojenou s vlastním bydlením: *“Si myslím, že když už si navykneš na to soukromí od rodičů a na tu svobodu a všechno, tak už by bylo těžký se vracet zas zpátky do toho dětskýho závislýho života a už bych to určitě nechtěl.”* Odchod od rodičů, který považovali studenti za trvalý měl pro ně význam nejen fyzického odstěhování, ale také emocionálního a psychologického osamostatnění. Tento přístup může souviset se společenskými normami a očekáváními, podle kterých je samostatné bydlení mimo rodičovskou domácnost považováno za jeden z hlavních projevů přechodu do dospělosti (Hamplová a kol., 2006, Christie Munro, Rettig, 2002, Thomsen, 2007). Návrat do rodičovské domácnosti vnímali jako návrat k závislosti. Proto se už neplánovali po skončení vysokoškolského studia stěhovat nazpět.

6.1.2 Přechodné formy bydlení studentů pražských vysokých škol

Informátoři se při příchodu do Prahy a zahájení studia na vysoké škole rozhodovali mezi různými přechodnými formami bydlení. Můj výzkum byl cíleně zaměřen na studenty, kteří měli během svého studia a pobytu v hlavním městě zkušenost se spolubydlením v soukromém nájemním bydlení. Někteří studenti využili hned po svém příchodu do Prahy nabídky ubytování na vysokoškolských kolejích, které poskytovaly jednotlivé univerzity. Délka pobytu na kolejích se u jednotlivých respondentů lišila. Minimální doba strávená v této formě bydlení byla jeden semestr a maximální do konce bakalářského studia, tedy 3 roky. Nicméně v průběhu studia, s navazováním přátelství a rozšiřováním kontaktů v Praze, se nakonec všichni studenti v pozdějších semestrech, ještě před ukončením studia, přestěhovali do spolubydlení v soukromém nájemním bydlení. Stěhovali se zejména s osobami, se kterými se seznámili během studia. To vyplývá například z výpovědi informátora 10: *“Já jsem měl to štěstí, že jsem na škole poznal fakt mega dobrý kamarády. Takže jsme pak šli bydlet všichni 3 na byt, když ten jeden ještě našel lepší práci, aby na to měl.”* Informátorka 3 se se svým partnerem přestěhovala z koleje do spolubydlení s cizími lidmi: *“Potom z koleje vlastně jsme se přestěhovali s přítelem na spolubydlení s dalšíma dvouma lidma do bytu přes inzerát klasickej. Ale ty lidi jsme teda neznali vůbec, než jsme tam přišli.”*

6.2 Povaha a specifika spolubydlení jako přechodné formy bydlení studentů pražských vysokých škol

Na základě zkušeností se spolubydlením studentů pražských vysokých škol jsem se pokusila shrnout hlavní specifika této formy bydlení, s cílem lépe porozumět jejím

charakteristikám a fungování. Informátoři během rozhovorů vyzdvihovali různorodé aspekty spolubydlení, které hodnotili určitým způsobem jako významné. Například polohu bydlení, počet spolubydlících a velikosti bytu, vztahy s pronajímateli a povahu vazeb ke spolubydlícím. Rovněž zmiňovali náročnost soužití s dalšími lidmi ve spolubydlení, nestabilitu spolubydlení spojenou s častými odchody spolubydlících a celkovou délku trvání bydlení ve spolubydlení. V následujících kapitolách se podrobně zaměřím na jednotlivé aspekty a výzvy, kterým studenti ve spolubydlení čelili.

6.2.1 Poloha bydlení

Poloha bydlení byla pro studenty jedním z nejdůležitějších aspektů bydlení. Informátoři v mém výzkumu se nejčastěji koncentrovali do centrálních částí Prahy, v blízkosti svých univerzit. Ve výpovědích zaznívaly například Nusle, Vršovice, Žižkov, Strašnice, Břevnov a Pankrác. Studenti to zdůvodňovali především snahou minimalizovat čas na dojíždění do školy a do práce. To bylo patrné z odpovědi Informátora 4: *“Já jsem to chtěl mít hlavně co nejbliž škole a práci. Jsem nechtěl trávit prostě čas přejížděním, nebo to mít někde na druhým konci.”*

Někteří studenti projevovali zájem bydlet blízko centra, kde je široká nabídka hospod, kaváren, a dalších kulturních a volnočasových aktivit. Informátorka 8 vyzdvihovala pohodlný přístup k různým službám, který přispíval k jejímu pozitivnímu hodnocení bydlení v dané lokalitě: *“Nusle byly super, protože jsme měly všechno blízko, školu tramkou kousek, z hospody... z klubu domů kousek. Lidl jsme tam měly vlastně za rohem. Hodně restaurací a kaváren. Takže tam to bylo dobrý místo, jsme měly štěstí.”* Informátor 7 rovněž projevoval zájem bydlet v centru dění a zdůrazňoval nevýhody bydlení v periferních oblastech: *“Tak já jsem chtěl být co nejbliž tomu buzzing life. To je důvod, proč do tý Prahy jdeš žejjo. Nechceš pak bydlet někde na kraji s panelákama a v tichu, kde nic není jakoby.”* Preference bydlení v centrálních částech Prahy odrážejí touhu studentů po aktivním městském životě, negativní vnímání periferií a důležitost dostupnosti různých služeb.

6.2.2 Počet lidí a velikost bytu

Z výpovědí informátorů vyplynulo, že počet lidí ve spolubydlení a velikost bytu byly pro ně rovněž významné aspekty bydlení. Studenti, kteří se po příchodu do Prahy stěhovali do spolubydlení na vysokoškolské koleji většinou sdíleli ubikaci s dalšími 1-3 spolubydlíci, které předtím neznali. Informátorka 3 popisovala bydlení na koleji jako náročné a nepohodlné kvůli cizím spolubydlícím a nedostatečnému vybavení: *“Měly jsme*

buňku pro 4 osoby, ale byly jsme tam spíš 3, protože ta jedna zahraniční studentka pak dropla školu a odešla. Ty místnosti byly fakt prťavoučké, skoro nic tam nebylo a ty lidi jsem před tím vůbec neznala žejo, takže bylo to celkem drsný na začátku.” Informátor 4, přestože měl jako jediný vlastní ubikaci, rovněž poukazoval na nedostatečný prostor a sdílené společné místnosti: *“Ta kolej vypadala tak, že to bylo několik pater. Já jsem měl sice pokoj pro 1 osobu, ale sdílel jsem právě společnou kuchyň a koupelnu na patře asi s dalšíma 25 lidma. Ale nepředstavuj si to jako nějaký velkej pokoj jo, byl to fakt kamrlík.”* Studenti ve svých výpovědích popisovali podmínky bydlení na vysokoškolských kolejích a výzvy, kterým museli při bydlení čelit. Přestože měl jeden ze studentů vlastní ubikaci, zdůrazňovali informátoři především nedostatečné vybavení kolejí, málo prostoru a nutnost sdílet určité prostory s neznámými studenty.

Informátoři, kteří se od rodičů stěhovali do spolubydlení v nájemních bytech ve svých výpovědích uváděli, že měli většinou vlastní pokoj a ostatní prostory v bytě sdíleli s dalšími 2 a více spolubydlíci. Informátor 7 při popisu prostorového rozdělení bytu zmiňoval vlastní pokoje jednotlivých spolubydlících, ale také nutnost sdílení určitých společných prostor: *“To jsem šel do podnájmu s dvěma kámošema, kdy já jsem se tam přistěhoval jako poslední, takže jsem měl přirozeně nejmenší pokoj nejdál od koupelny a záchoda. Kluci měli taky každý svůj a měli jsme teda společnej obývak, koupelnu i kuchyň.”* Informátorka 8 podala podobný popis: *“Měly jsme 3 pokoje vedle sebe, takže každá svůj, koupelnu se záchodem a maličkou kuchyň, takže fakt to nebylo nic velkého.”* Z rozhovorů bylo patrné, že spolubydlení v nájemních bytech zajišťovalo studentům větší míru osobního prostoru díky vlastnímu pokoji, přestože spolubydlíci museli stále sdílet určité společné prostory, jako byla kuchyň, záchod s koupelnou a obývací pokoj. Tato forma bydlení tak představuje určitý mezistupeň mezi samostatným bydlením a sdílením jedné ubikace na koleji s dalšími studenty.

6.2.3 Spolubydlení v soukromém nájemním bytě

6.2.3.1 Typy pronajímatele: známí/cizí lidé

Typy spolubydlení se ve výpovědích lišily podle vlastnictví nájemního bytu a vazeb k pronajímatelům bytu. Jedním typem bylo spolubydlení v bytě v osobním vlastnictví jednoho ze spolubydlících, kterému student platil nájem. Toto uspořádání vnímali informátoři spíše pozitivně z důvodu dobrých vzájemných vztahů, otevřenější komunikace a možnosti vyjednání lepších podmínek. Informátorka 6 zdůraznila, že díky přátelským vazbám s pronajímatelkou a svou spolubydlíci v jedné osobě mohla lépe řešit jakékoliv záležitosti

týkající se bydlení: *“My jsme byly fakt dobrý kámošky, takže vlastně cokoliv jsem s ní mohla probrat ohledně bydlení a společně jsme se vždycky na všem bez problémů nějak domluvily. I z hlediska peněz se mi snažila vyjít vstříc bych řekla.”*

Druhým typem bylo bydlení v nájemních bytech, jejichž pronajímatelem byla pro informátory původně cizí osoba. Postoje studentů k tomuto typu nájemních vztahů byly smíšené a závisely na jednotlivých zkušenostech studentů s pronajímateli, které se různily.

V části případech se tato forma bydlení setkala s výrazně negativními konotacemi z důvodu špatných vztahů s pronajímateli, kteří nerespektovali soukromí informátorů, nebo jim bydlení znepríjemňovali přísnými domácími pravidly. To vyplynulo z rozhovoru s informátorkou 9, která popisovala zkušenost s problematickou pronajímatelkou, jež zasahovala do jejich soukromí: *“Prostě přišla ženská, hele ted’ nám budeš dávat víc peněz a ty nemůžeš jakoby nic, když nechceš odejít. A třeba přišla, že najednou z ničeho nic k nám do obýváku, že chce zkontrolovat byt a takový.”* Informátor 4 zdůrazňoval negativní zkušenost s pronajímatelem kvůli přehnaným domácím pravidlům, která omezovala jejich svobodu: *“Měl jsem jednu špatnou zkušenost s takovým dementem, kterej ještě ke všemu bydlel přímo vedle nás v bytě a furt nás s něčím buzeroval a zakazoval nám návštěvy večer kvůli hluku, jakoukoli přestavbu v tom bytě a podobný. Takže jsme to tam fakt nesnášeli.”* Obě výpovědi odrážejí problematiku nerovných mocenských vztahů mezi pronajímatelem a nájemníkem, které ve studentech vyvolávaly pocit bezmoci a nejistoty. To přispívalo k jejich negativnímu hodnocení tohoto typu bydlení.

Pozitivní hodnocení tohoto typu bydlení naopak zdůrazňovala dobré vztahy s pronajímatelem bez výrazných konfliktů. Informátor 10 uvedl, že měl s pronajímatelem bezproblémový vztah: *“Hele nikdy jsme neměli problémy žádný. Tak s tím prostě počítáš, když do toho jdeš, že je to cizí člověk, kterej ti kdykoli může říct, ať odejdeš. Ale náš pronajímatel je jako fakt v pohodě bych řekl. Takže jo já jsem tady spokojenej zatím.”* Přestože student hodnotil bydlení v nájmu do určité míry jako nejisté, popisoval své zkušenosti s pronajímatelem jako pozitivní. Dobrá komunikace, absence konfliktů, a vřelé nájemní vztahy pronajímatele a nájemce tak mohou zmírnit vnímanou nejistotu a stres spojený s nájemním bydlením.

6.2.3.2 Povaha vazeb ke spolubydlícím

Dalším zásadním aspektem spolubydlení byla povaha vazeb ke spolubydlícím, která závisela na preferencích studentů. Účastníci mého výzkumu si za spolubydlící volili především osoby, se kterými se alespoň jednou v minulosti již setkali. Šlo nejčastěji o blízké přátele, příbuzné či alespoň známé svých přátel. Informátor 5 to zdůvodnil náročností stěhování do neznámého prostředí a potřebou mít spolubydlící, na které se může spolehnout: *“Takhle poprvý když se stěhuješ, ještě do cizího města, tak bych určitě s nikým cizím bydlet nešel. Potřebuješ aspoň nějakou jistotu.”*

Jedním ze způsobů zajištění bydlení, který studenti v rozhovorech popisovali, byla vzájemná domluva přátel na společném bydlení, společné hledání vyhovujícího bytu, a následné nastěhování. Informátor 5 uvedl, že stěhování do nájemního bytu s bratranci bylo jeho dlouhodobým plánem, který společně uskutečnili: *“Já jsem prostě už od dětství věděl, že chci jít bydlet do Prahy s bratrancema až budu dospělí. Takže tam to bylo fakt jenom o tom, že jsme počkali, než doděláme střední v Lovosicích a hned jsme začli hledat byt a našli jsme nakonec na Břevnově, kde jsme teď už druhým rokem nějak.”*

Ostatní studenti uváděli, že se po domluvě nastěhovali do bytu, kde již jejich spolubydlící nějaký čas bydleli. Nepodíleli se tedy na společném hledání bydlení, ale pouze využili nabídku nastěhování od svých přátel. To uvedl informátor 4: *“Já jsem vlastně vždycky našel někoho, kdo měl byt a jen jsem se k nim nastěhoval.”* Tyto přístupy ukazují různé strategie, které studenti využívali k zajištění bydlení během studia. Někteří studenti spolu s přáteli aktivně hledali nové společné bydlení, jiní využívali již existujících bytů přátel, do kterých se nastěhovali.

6.2.3.3 Náročnost soužití ve spolubydlení

Aspekt spolubydlení, který se v odpovědích informátorů opakoval nejčastěji, byla náročnost soužití většího počtu spolubydlících v jedné společné domácnosti. Studenti v rozhovorech uváděli, že přestože nejčastěji bydleli s dobrými přáteli a známými, jejich rozdílné návyky byly předmětem každodenních sporů. Časté hádky se spolubydlícími, které některým informátorům výrazně ztěžovaly život ve spolubydlení vedly k negativnímu hodnocení tohoto typu bydlení.

Informátor 1 hovořil o četných zkušenostech s nevyhovujícím soužitím se spolubydlícími: *“Mám spoustu zkušeností už teď po těch několika nájmech a vim, že to*

soužití je náročný. Informátorka 6 uvedla, že konflikty s přáteli ve spolubydlení dlouhodobě zhoršily jejich vzájemné vztahy: *“jsem měla špatnou zkušenost se spolubydlením s těma kámošema, že se nám ty vztahy hodně zkazily a vlastně vůbec nevím, jestli se ještě budem bavit.”* Informátor 7 poukázal na to, že odlišné hygienické návyky mohou vést k napětí ve spolubydlení: *“No, tak já jsem byl hlavně naštvanej z toho, jak fungoval, teda spíš nefungoval společnej úklid. Jsem hodně důkladnej co se čistoty týče a některý z mých spolubydlících ani nevěděli že se třeba občas musí umýt záchod. Vlastně ani po konfrontaci se nic nezměnilo, takže jsem z toho spolubydlení byl často dost vytočenej.”* Studenti ve svých výpovědích uváděli různé zdroje konfliktů se spolubydlícími, které negativně ovlivňovaly jejich zkušenost se spolubydlením. Bydlení ve spolubydlení tak může být pro studenty zdrojem značného stresu a může vést i ke zhoršení vztahů s dobrými přáteli.

6.2.3.4 Nestabilita spolubydlení

Dále studenti poukazovali na nestabilitu spolubydlení, která souvisela s častými odchody spolubydlících, se kterými sdílely společné náklady. Tyto odchody byly nejčastěji způsobeny významnými životními změnami spolubydlících, jako například přestěhování s životním partnerem, svatba, či zlepšení platových podmínek. Informátoři se tak museli přizpůsobit těmto změnám a hledat náhradu za spolubydlící, což pro ně bylo značně stresující.

Informátor uvedl, že s přibývajícím věkem spolubydlících, kdy u nich dochází k významným životním změnám, je spolubydlení méně spolehlivé, protože kvůli nim lidé spolubydlení opouštějí: *“A vlastně myslím si, že je běžný, že lidi spolu bydlí dlouho spokojeně, ale stárnou a v těch 27 se často stane, že se chtěj přestěhovat s přítelkyní, že se jim narodí dítě, že si najdou lepší práci, a je to proto takový míň spolehlivý, protože čím se blížíš ke 30, tím ty lidi často odcházej.”* V návaznosti na to, uvedl informátor 1 vlastní příklad, kde zdůrazňuje stres spojený s hledáním nového spolubydlícího: *“mě frustruje, že jeden ten hlavní spolubydlící tam skoro není, takže já mam soukromí, ale nevím, kdy přijde a řekne mi, že na to kašle a jde jinam. Takže cejtím velkou nejistotu, protože ho budu muset nahrazovat někým jiným. Vždycky nahrazovat někoho, koho znáš a důvěřuješ mu je náročný.”* Informátor 10 zdůraznil, že odchod spolubydlícího významně zhoršil jeho finanční situaci: *“Nám jeden ten kámoš právě odešel kvůli holce a bylo to dost nepříjemný, protože se nám na 2 měsíce, než jsme našli nějakou náhradu o hodně zvýšil nájem logicky a zvládali jsme to jako platit, ale bylo to blbý.”* Tyto zkušenosti ukazují, že nestabilita

spolubydlení, vyvolaná odchody spolubydlících ze společné domácnosti, může vést k narušení harmonického soužití, finanční nejistotě a stresu pro zbývající nájemníky.

6.2.3.5 Délka trvání bydlení ve spolubydlení

Dalším významným aspektem spolubydlení byla délka jeho trvání. Studenti ve svých výpovědích zdůrazňovali, že spolubydlení vnímali pouze jako dočasné řešení jejich bytové situace, které není vhodné pro dlouhodobější život. Toto vnímání vycházelo z představy, že tento typ bydlení není dostatečně stabilní a vhodný pro partnerský a rodinný život. Spolubydlení tak bylo považováno spíše za přechodnou formu bydlení během studia, která předcházela samostatné dospělé domácnosti.

Informátor 4 zdůrazňoval, že spolubydlení nepovažoval za plnohodnotné dospělé bydlení, ale spíše jako dočasné řešení, které předchází trvalejším formám bydlení s životním partnerem: *“Byl to pro mě takovej mezikrok to spolubydlení mezi kolejí a bydlením ve dvou s někým, s kým plánuješ rodinu nebo prostě žít. Máš sice trochu víc soukromí, ale pořád to není takový jako když pak bydlíš sám. Nepovažuju to asi úplně za to pravý dospělý samostatný bydlení prostě, takže jsem věděl, že v něm nechci zůstat.”* Informátor 1 uvedl, že v případě, že by byl ženatý a měl lepší práci by volil samostatné bydlení: *“Jako kdybych byl ženatý a měl normálně práci dobrou, tak bych ve spolubydlení asi spíš určitě být nechtěl. Takže pro mě je to jako dočasný řešení mé finanční situace při tom studiu prostě.”* Informátorka 3 zdůrazňovala význam dlouhodobějšího partnerského vztahu: *“Mě to spolubydlení asi dávalo smysl, dokud jsem byla singl a když studuju. Pak tě prostě žene soukromí. A mam takovou zkušenost i s kamarádama, že jakmile si našli někoho stálejšího, tak koukali už po vlastním.”* Informátor 7 popisoval spolubydlení jako dočasné řešení jeho finanční situace během studia: *“Pro mě to bylo fakt spojený s téma penězma a s tím studiem, protože jsem nemohl mít úplně ke škole plnej pracovní úvazek, takže jsem měl logicky míň peněz. Ale díky tomu, že studuju, tak předpokládám, že ta škola mi jakoby zajistí nějakou šanci na lepší práci, kde budu mít víc peněz, takže pak už prostě i když nebudu mít holku, tak si už můžu dovolit žít sám, a ne ve spolubydlení.”* Studenti v mém výzkumu spolubydlení považovali spíše za neideální bydlení, které neposkytuje dostatečnou míru autonomie. Z toho důvodu ho byli ochotni snášet jen po určité období. Konkrétně po dobu ukončení vysokoškolského studia, zajištění stabilního zaměstnání s vyšším výdělkem či přestěhování s životním partnerem.

Přestože informátoři vnímali spolubydlení jako krátkodobé řešení během rané fáze studia a původně v něm neplánovali pobývat delší dobu, jejich krátkodobé plány se mnohdy protáhly na delší období, než původně zamýšleli. Informátorka 6 uváděla, že původně dočasné spolubydlení se v jejím případě značně prodloužilo kvůli neschopnosti nalézt si partnera a lépe placenou práci: *"No jako podle mě je to takový dočasně dlouhodobý bydlení. Jako hodně lidí si říká, stejně jako já, tak teď tady budu pár semestrů bydlet s tou kámoškou a našetřím si peníze a pak půjdu do vlastního, nebo půjdu s partnerem. Ale ono se pak stane, že si třeba nenajdeš dlouho toho partnera a neseženeš úplně supr práci ke studiu a najednou jsem si uvědomila, že už tak bydlím 6 let."* Informátor 1 podal podobné vysvětlení: *"obecně je to asi spíš nějaká krátkodobá forma bydlení. Něco, v čem asi nechceš žít celý život. Ale když se podíváš na mě, tak už se to bude blížit skoro k 10 letům, co takhle bydlím, takže ta přechodná forma může trvat déle, než jak by si lidi mysleli."* Nepředvídatelnost životních okolností způsobila, že očekávání studentů, že budou bydlet ve spolubydlení jen po dobu prvních pár let studia, neodpovídala realitě. Hlavní důvody, které vedly k prodloužení doby bydlení ve spolubydlení byly především neschopnost najít si partnera či zaměstnání s vyššími příjmy.

6.2.4 Opakované stěhování

Výsledky šetření ukázaly, že u studentů docházelo v průběhu studia k opakovanému stěhování. Účastníci výzkumu, kteří se stěhovali z jednoho nájemního bytu do druhého, nejčastěji zmiňovali jako důvod špatné vztahy se spolubydlíci. To vyplývá z výpovědi informátora 1, který opakované stěhování odůvodnil náročností soužití v jedné domácnosti: *"Ve většině případech jsem se stěhoval, protože to spolužití s těma lidma bylo nesnesitelný."* Studenti, kteří bydleli původně ve sdílených pokojích na vysokoškolských kolejích svůj odchod zdůvodňovali touhou po větším soukromí. Informátorka 3 uvedla jako důvod stěhování do nájemního bydlení vlastní pokoj, který nabízel větší míru soukromí: *„My jsme s přítelem potřebovali už trochu víc soukromí, tak proto to byl hlavní důvod, že jsme šli, sice zase do spolubydlení, ale už jsme měli svůj pokoj.“*

Informátor 5, který setrval po celou dobu v jednom bydlení to zdůvodnil nalezením vyhovujícího bytu a spolubydlíci, které neměl důvod měnit: *"My jsme našli fakt skvělejší byt přes jednoho toho bratrance na Břevnově a jsme tam spokojený se všim. Takže jakoby nebyl žádný důvod se stěhovat. Vůbec jsme nad tím ani nepřemýšleli."* Zatímco někteří informátoři byli schopni najít dlouhodobé a vyhovující bydlení, ostatní se museli přizpůsobovat měnícím se podmínkám, což vedlo k jejich častému stěhování.

6.3 Významné faktory při volbě přechodných forem bydlení

6.3.1 Ekonomické faktory

6.3.1.1 Náklady na bydlení

Náklady na bydlení, které se v různých typech bydlení lišily byly jedny z hlavních faktorů, které studenti zvažovali při své volbě studentského bydlení. V úvodu rozhovoru, kdy jsem s informátory diskutovala o důvodech pro stěhování do Prahy, zmiňovali ve svých výpovědích nejčastěji absenci kulturního vyžití, nedostatek kvalitních vzdělávacích institucí a vyšší míru nezaměstnanosti v rodných městech. Tyto charakteristiky dávali do kontrastu s možnostmi, které podle nich nabízí hlavní město, v němž chtěli žít. Nicméně bydlení v Praze hodnotili studenti jako velmi finančně náročné.

Informátorka 8 zdůrazňovala, že by z vlastních vydělaných peněz nedokázala pokrýt náklady na samostatné bydlení: *“Hele určitě to bylo převážně z těch finančních důvodů. Protože prostě nemám na to bydlet sama. Moje výplata neodpovídá cenám na trhu. I když pracuju hodně na to, že to mam ke studiu ještě.”* Informátorka 6 poukázala na vysoké ceny nájemního bydlení v Praze, kvůli kterým by rovněž nemohla bydlet sama: *“Ale v tu dobu byly v Praze hodně vysoký nájmy, takže jsem ještě nemohla bydlet sama. Neměla jsem ještě na to finance, abych se osamostatnila. Tehdá 10 000 pro mě byl jako totální limit.”* Informátorka 9 zdůrazňovala náročnost hledání cenově přijatelného bydlení v Praze: *“A tím jsem si prošla i já. Že jsem byla v takový frustraci z toho hledání, protože všechno bylo hnusný, nebo hezký a extrémně drahý. Když jsem viděla ceny garzonek, tak jsem pochopila, že jít bydlet sama je nejvíc nevýhodná věc.”* Studenti v rozhovorech uváděli, že si z důvodu vysokých cen bytů nemohli dovolit bydlet sami v nájemním bydlení, což poukazuje na finanční nedostupnost samostatného bydlení pro studenty.

Informátoři se proto rozhodovali pro spolubydlení v nájemních bytech, jež považovali za dostupnou formu bydlení vzhledem k jejich finančním možnostem. Informátor 7 uvedl, že se kvůli finančním omezením a výhodám života v Praze rozhodl pro volbu spolubydlení, která mu umožnila sdílet náklady a zvládat tak platit bydlení v hlavním městě: *“Ten hlavní důvod, proč jsem šel bydlet takhle s dalšíma lidma byl hlavně, že to byla levnější varianta. A do Prahy jsem prostě chtěl kvůli všem těm výhodám, který nabízí. Ale mohl jsem si to dovolit vlastně jenom díky tomu, že jsem šel do spolubydlení s dalšíma dvouma kámošema a dělili jsme si všechny náklady mezi sebou, jinak bych do nájmu jít nezvládl.”* Informátorka 8 vyzdvihovala význam spolubydlení, jako efektivní strategie pro snížení nákladů, která ji umožnila finančně zvládat nákladné bydlení v Praze: *“Kdybych to měla do Prahy blíž než z*

Rakovníka, tak možná přemýšlím, že zůstanu doma kvůli penězům, aspoň, než dostuduju, protože prostě Praha je drahá. Ale já měla tu výhodu, že jsme si našly celkem v pohodě byt v Nuslích s kámoškama ze školy a šli ve třech spolu, takže to vycházelo dobře.” Informátor 1 vysvětloval, že pouze díky spolubydlení a výhodnému nájmu se vyhnul existenční tísní spojené s rostoucími životními náklady: *“Dneska se vlastně zvyšují ceny i dalších komodit, který jsou potřebný pro to samotný život, a ne jenom nadbytečný výdaje, jako je myčka a auto, ale životně důležitý věci, jako jsou potraviny, hygiena a další zásadní věci. Tam už nastává existenciální tíseň. A já jako třeba tím netrpím, protože bydlím ve spolubydlení s dalšíma 4 lidma, a mam i výhodnej nájem.”* Informátorka 6 uvedla, že by bez možnosti bydlet u kamarádky nebyla schopná finančně zvládnout bydlet v Praze.: *“Volba vejšky v Praze byla jasná. I když jsem věděla, že to bude náročný finančně, a tak celkově, nový prostředí prostě, tak jsem to chtěla kvůli tomu lepšímu životu, kvůli víc možnostem volného času a práce no. Ale kdybych neměla tu kámoškou, ke který jsem šla, tak to sama určitě nedám, protože bych to nezaplatila prostě.”* Z odpovědí vyplývá, že se studenti rozhodovali pro bydlení v hlavním městě především ve snaze zajistit si více příležitostí v oblasti vzdělání, pracovní kariéry a trávení volného času. A to i za cenu vyšších nákladů spojených s bydlením, se kterými se museli v Praze potýkat. Informátoři se proto stěhovali do spolubydlení, které vnímali jako výhodnější variantu, oproti jiným formám bydlení, díky možnosti rozdělení nájemného a dalších výdajů mezi víc spolubydlících. To může zmírnit ekonomické tlaky týkající se bydlení a zlepšit finanční stabilitu jedinců. V kontextu vysokých cen Pražských bytů tak informátoři hovořili o spolubydlení jako o pragmatické volbě, která jim do značné míry umožnila využít výhod velkoměsta a nastěhovat se do nájemního bydlení i přes jeho ekonomickou náročnost.

Někteří studenti se však snažili minimalizovat náklady spojené s bydlením a volit levnější alternativy k předraženému nájemnímu bydlení. Proto se rozhodovali pro ubytování na pražských vysokoškolských kolejích, které hodnotili jako méně nákladné. Informátor 4 projevil neochotu vynakládat příliš vysoké finanční částky za nájem: *“Nechtělo se mi dávat prostě za nájem tolik peněz.”* Informátor 2 zdůvodnil výběr vysokoškolské koleji snahou minimalizovat finanční náklady na bydlení: *“Ty výdaje na ten nájem a energie by celkově asi pokryly všechny moje příjmy v tu dobu. Takže proto jsem se vlastně rozhodl jít na tu vejšku, která byla oproti tomu o hodně levnější.”* Přestože spolubydlení v nájemních bytech představovalo pro některé studenty finančně dostupnou volbu, pro jiné bylo stále příliš nákladné. Tito studenti se proto rozhodovali pro levnější alternativu, kterou bylo ubytování

na vysokoškolských kolejích. Kalkulace nákladů a volba levnější varianty bydlení poukazuje na praktické uvažování studentů a snahu zvolit si během studia finančně nejvýhodnější formu bydlení.

6.3.1.2 Finanční situace jedince

Faktor, který hrál samozřejmě významnou roli v rozhodování studentů o přechodných formách bydlení byla finanční situace jedince. Nutnost kombinace studia a práce, se ukázala být běžnou praxí všech studentů, kteří se účastnili výzkumu. To vyplývá z výpovědi informátorky 8, která uvedla: *“Takže pracuju od 16 a od té doby jsem pracovat nepřestala. Takže ano, abych mohla bydlet v Praze, tak jsem musela vždycky pracovat i ke studiu, rodiče by to sami nezaplatili za mě.”* Výběr studentského bydlení do velké míry závisel právě na schopnosti informátorů financovat daný typ bydlení. Ta byla podmíněna osobní finanční situací, která se odvíjela od jejich příjmů z placené brigády či práce.

Informátor 1 upozorňoval na složitou situaci studentů, kteří kvůli studijním závazkům nemají příliš mnoho možností kariérního a finančního růstu: *“Takže jak šel čas, tak jsem rozhodně cítil, že je to bydlení dražší a dražší. Hlavně i proto, že k té škole jsem nemohl moc kariérně a finančně růst, tak se ta moje situace spíš zhoršovala. Kdybych si nevyhádal teď ty platové podmínky, co mam... Oni nejsou jakoby bůh ví jaký, ale v té průměře k průměrnému platu v Čechách a s tím jakoby kolik vydělávají mladý lidi v mém věku, tak bych měl velkej problém to platit.”* Informátor 7 zdůrazňoval, že bez lepší práce by si nemohl dovolit spolubydlení s přáteli: *“Po gymplu jsem si našel trochu lepší brigádu v jedné IT firmě, protože tam jsem věděl, že budu moct pracovat z domova ke škole a taky jsem hlavně potřeboval víc peněz, jinak bych asi ke klukům na ten byt jít nemohl, bych na ten život celkově neměl.”* Informátor 5 vyzdvihoval roli dobrých platových podmínek a finanční stabilitu pro udržení finančně náročného bydlení: *“Vlastně jenom díky tomu, že mam teď v práci trochu víc peněz, jsem si mohl dovolit zůstat v tom nájmu, i když se nám zvedaly energie a pak i nájem postupně.”* Studenti, kteří se stěhovali do spolubydlení v nájemním bytě zdůrazňovali ve svých výpovědích nutnost zajištění dobrých platových podmínek, díky kterým si mohli dovolit dražší bydlení v nájemním sektoru, které upřednostňovali.

Spolubydlení informátoři vnímali primárně jako nutné řešení pro mladé studenty, jejichž příjmy nedostačují na samostatné bydlení. Informátorka 6 zdůvodňovala volbu spolubydlení spíše kvůli ekonomickým nežli sociálním faktorům: *“Kdybych na to měla, tak jdu bydlet sama asi. Ten důvod toho spolubydlení byl spíš finanční. Nikdy to nebylo: Hééj*

musíme bydlet spolu, protože jsme hrozně dobrý kámoši, a to bude super. To vůbec. Jako já mám dobrý kamarády, ale bydlet s těma lidma je prostě hrozně něco jinýho. Tam to bylo rozhodnutí prostě kvůli penězům, že to vychází v tom spolubydlení mnohem líp.” Informátor 2 zdůrazňoval, že spolubydlení s přáteli mu zpříjemnilo bydlení, ale bez finančních omezení by preferoval spíše samostatné bydlení: *“Bydlení s kámošema bylo spíš jako pozitivum toho zvládnutí, že bydlíš s jinýma lidma, protože je znáš a není to cizí člověk. Takže to byl důvod toho přežití, ale určitě by to nebyla primární moje volba, kdybych měl na to bydlet sám.”* Z výpovědi je patrné, že někteří studenti volili spolubydlení především z finanční nutnosti nežli z dobrovolného rozhodnutí. Kdyby měli dostatečné finanční prostředky, dali by přednost spíše samostatnému bydlení.

Informátoři s nižšími příjmy, kteří neměli dostatek peněz na placení nájmu, museli volbu bydlení přizpůsobit svým finančním možnostem. Rozhodovali se proto pro ubytování na vysokoškolských kolejích, které lépe odpovídaly jejich finanční situaci. Z výpovědi informátorky 3 je patrné, že finanční situaci jedince do velké míry určuje volbu bydlení mezi studenty: *“Já jsem až ve druháku nastoupila do trochu lepší práce na recepci v jedny firmě, jinak jsem do té doby dělala brigádu v knihkupectví, takže z toho bych ten nájem určitě nezaplatila a kolej byla za mě v tu dobu asi nejlepší a nejlevnější možnost.”* Informátor 10 uvedl, že si kvůli nedostatku finančních prostředků nemohl dovolit nájemní bydlení a spoléhal proto na přijetí na kolej jako na finančně dostupnější alternativu: *“ale já sám, že bych měl peníze na to, abych bydlel někde v nájmu v bytě jsem rozhodně neměl, takže jsem se tehdy vlastně spíš modlil, abych se dostal na kolej.”*

Z výpovědi vyplynulo, že finanční situace výrazně ovlivnila rozhodování informátorů při volbě bydlení v rámci jejich studia. Studenti, kteří měli ke studiu pouze nízkopříjmové nárázové brigády a neměli tudíž dostatek finančních prostředků na hrazení nájmu, se rozhodovali pro bydlení na vysokoškolských kolejích, které vnímali jako finančně méně náročné. Koleje tak představovaly klíčové zázemí pro studenty s omezenými finančními zdroji. Oproti tomu studenti, kteří si našli lépe placené brigády a práce se rozhodovali spíše pro spolubydlení v nájemním bydlení, jelikož tento typ bydlení preferovali a jejich finanční situace jim umožnila náklady s ním spojené hradit.

6.3.1.3 Finanční podpora od rodičů

Finanční podpora od rodičů byla rovněž významná při rozhodování studentů o jejich budoucím bydlení v rámci studia. Většina studentů uvedla, že by z vlastních prostředků

nezvládla platit výdaje spojené s bydlením a běžným životem v Praze. Možnost spolehnout se na finanční podporu od rodiny umožnila informátorům odejít na vysokou školu do většího města a zvolit si preferovaný typ bydlení, který by pro ně byl jinak finančně nedostupný.

Informátor 7 poukázal na význam finanční pomoci od rodičů, která mu umožnila bydlet v drahém nájemním bydlení: *“Moje rodina žádný byty v Praze nemá. Takže tahle varianta bohužel nepadala v úvahu. Ale s rodičema jsme se domluvili tak, že mi budou platit nájem a já si budu ze své brigády platit všechno ostatní, jako ten běžnej život myšleno, takže díky tomu jsem si to vlastně mohl dovolit vůbec.”* Informátorka 8 rovněž zdůraznila potřebu finanční podpory rodičů pro financování nájemního bydlení: *“Rodiče mě podporovali celou dobu a podporují ještě teď, jinak bych na to neměla samozřejmě, a to i když bydlím s dvěma dalšíma spolubydlícíma jo.”* Informátor 1 poukázal na to, že bez finanční podpory by byl jeho život výrazně obtížnější: *“Kdyby mě rodiče nepodporovali, tak bych stejně šel bydlet sám, stejně bych šel do Prahy a stejně bych skočil ve spolubydlení jakoby v nájmu normálně, ale ten život by byl extrémně náročnej.”* Finanční podpora od rodičů významně zvýšila možnosti studentů, kteří si díky tomu mohli dovolit platit nájemní bydlení v Praze, jež považovali za velmi nákladné.

Na výzkumu ovšem participovali i studenti, jejichž rodiče jim z různých důvodů neposkytovali žádnou, nebo jen minimální finanční pomoc. Informátor 10 uvedl, že kvůli sourozencům a omezené podpoře od rodičů nemohl pokrýt nájemné, a proto bydlel na koleji: *“Naši tím, že mám ještě dva sourozence, který taky budou chtít do Prahy na školu, by mi nemohli prostě platit nájem a já bych ho sám neutáhl z brigády. Takže já jsem dostával kapesný, jakože na kolej, ale jinak jsem pracoval a platil si v podstatě ty věci sám.”* Informátor 2, který také za první bydlení zvolil univerzitní kolej uvedl podobný příklad: *“Mamka mě už na výšce nijak finančně nepodporovala. Byla na nás s bráchou sama a neměla důstojnej plat, takže jsem jí musel pomáhat aspoň tím, že nemusela utrácet za mě.”* V důsledku této situace byli studenti nuceni mít víc prací najednou, aby si mohli dovolit bydlet v Praze při studiu. Informátor 2 zdůraznil potřebu dvou příjmů z placených brigád, aby zvládl platit kolejné a život v hlavním městě: *“Pak jsem k tomu měl ještě jednu práci, kterou jsem kombinoval s tou první, abych nějak vycházel.”*

Finanční podpora od rodičů se ukázala být klíčová pro studenty, kteří sami neměli dostatečné množství peněz na financování bydlení. Z výpovědí informátorů vyplynulo, že ti, kteří neměli žádné či jen minimální finanční prostředky a podporu od rodiny, se rozhodovali

pro ubytování na vysokoškolských kolejích jako cenově dostupnější možnost. Studenti, kterým jejich rodiče platili nájem či větší kapesné si mohli dovolit bydlet v Praze v nájemním bydlení ve spolubydlení, které upřednostňovali. Možnosti studentů v rámci výběru přechodných forem bydlení tak do jisté míry závisely na finančních příspěvcích od rodičů.

6.3.1.4 Preference soukromí

Preference soukromí se ukázala být klíčovým faktorem v ekonomickém rozhodování studentů o přechodných formách bydlení. Pokud bychom se zaměřili striktně na otázku financování bydlení v rámci studia na univerzitě, většina studentů by pravděpodobně volila spíše bydlení na vysokoškolských kolejích, které popisovali jako finančně méně náročné oproti ubytování v nájemním sektoru. V praxi se však studenti v mém výzkumu rozhodovali pro spolubydlení v soukromém nájemním bydlení, které je dražší. To lze vysvětlit finanční ochotou a schopností studentů investovat do bydlení, které poskytuje větší úroveň soukromí a komfortu.

Studenti ve svých výpovědích uváděli, že nízká míra soukromí ve sdílených ubikacích byla jedním z hlavních důvodů, proč nad volbou bydlení na vysokoškolských kolejích téměř vůbec neuvažovali. Příkladem byla informátorka 9, která popisovala sdílení pokoje na vysokoškolské koleji z hlediska soukromí jako nedostatečné: *“Já jsem odcházela z domu, protože jsem chtěla mít to soukromí. A to jsem rozhodně neviděla ve sdílení jednoho pokoje na koleji. Takže určitě nad tímhle typem bydlení jsem nikdy neuvažovala.”* Informátor 1 zdůrazňoval soukromí a touhu po dospělém životě, jehož naplnění rovněž neviděl v bydlení na koleji: *“Nechtěl jsem přežít ten týden a potom jakoby jet za rodičema. To je jakoby možná ten hlavní důvod, že jsem to bral jako součást toho osamostatnění. Chtěl jsem žít samostatně a dospěle. Když to soukromí máš nějak nastavený, tak je to jedna z nejzásadnějších věcí, kterou lidi maj.”* Informátor 4 projevoval touhu po plnohodnotném bydlení, které nabízí větší míru soukromí, na rozdíl od koleje, kterou vnímal jako předstupeň plné nezávislosti a dospělého života: *“To už jsem říkal žejo, že jsem chtěl mít víc soukromí a vlastní pokoj se všim. Protože na tý koleji jsem cítil, že jsem jakoby samostatnej, ale pořád ne úplně dospělej, protože ta kolej je taková školka bydlení mi přijde. Pořád máš kolem sebe hrozně moc lidí. Přestože jsou to mladý lidi, tak to je prostě jiný než dospělý bydlení. Jako určitě je člověk víc osamostatněnej a je to takovej dobrej první krok k tomu, aby byl člověk schopnej fungovat sám. Ale pořád mi to přišlo jako takový něco mezi a nepovažoval jsem to jako za plnohodnotný vlastní bydlení.”* Informátorka 6 sice zvažovala kolej kvůli nízkým nákladům, ale nakonec se pro ni nerozhodla kvůli nevyhovujícímu sdílení společných prostor, jež pro

ni představovalo příliš velký kompromis: *“Na kolej, přestože jsem měla nárok, tak jsem nešla nikdy. Jako v počátku, když jsem byla v prváku, jsem nad tím samozřejmě uvažovala, protože je to levnější. Ale nelíbí se mi, že máš pidi pokoj s někým sdílený a bůh ví, jak je to s tou koupelnou kuchyní, že jako to je takový na mě až moc extrém.”* Soukromí a touha po samostatnosti byly jedny z hlavních důvodů, proč se studenti v mém výzkumu rozhodovali pro odstěhování od rodičů a nástup na vysokou školu v novém městě. Sdílení pokoje na kolejích však nespĺňovalo tuto potřebu soukromí. Proto byly univerzitní koleje z hlediska poskytování autonomie, pocitu dospělosti a osobního prostoru vnímány jako nedostatečné.

Informátoři, kteří měli možnost vynaložit větší finanční výdaje na bydlení, volili spíše spolubydlení v nájemním bytě, který zahrnoval vlastní pokoj a menší počet sdílených prostor. Tento typ bydlení byl více spojen s pocitem dospělosti a samostatnosti a lépe tak odpovídal studentským preferencím a potřebám. Informátor 5 v rozhovoru uvedl, že byl ochoten si za větší míru soukromí připlatit: *“Byl jsem ochotnej si prostě připlatit na ten nájem, protože jsem chtěl vlastní pokoj a to soukromí, pro mě bylo nějakým způsobem zásadnější asi.”* Informátorka 8 představila spolubydlení jako jistou formu pohodlí v bydlení, kterou si byla schopná finančně dovolit: *“Jít bydlet sama bych nezvládla. Jediný, co jsem byla schopná utáhnout, což je vlastně taky trochu druh pohodlí, bylo jít do toho spolubydlení. Jako na tu dobu to tak bylo, protože máš svůj pokoj, máš svůj svět.”*

Studenti, kteří se po zkušenostech s kolejním ubytováním stěhovali do spolubydlení v nájemním bydlení, uváděli jako jeden z hlavních důvodů rovněž potřebu většího soukromí a komfortu, která převážila nad nižší finanční náročností kolejí. Informátor 4 uvedl, že nespokojenost na koleji kvůli nízké úrovni soukromí a lepší finanční situace ho motivovaly hledat pohodlnější bydlení: *“Celkově to bylo motivovaný tím, že jsem byl nespokojenej na tý koleji, chtěl jsem víc soukromí, určitě trochu víc komfortu už, protože když máš trochu víc peněz na účtě tak nechceš bydlet v kamrlíku s koupelnou pro 20 lidí.”* Informátor 2 zdůrazňoval pocit stísněnosti na koleji kvůli starému nábytku a nedostatku soukromí, což vedlo k jeho touze po přestěhování do nájemního bytu, i když si byl vědom vyšších nákladů: *“Seš tam prostě stísněnej, ten pokoj je fakt totální basic nábytek starej, málo soukromí. Pak jsem už začal na to tam být prostě alergickej. Takže jsem chtěl co nejdřív do normálního bytu, i když jsem samozřejmě věděl, že si za to budu muset připlatit.”* Informátor 10 rovněž zmiňoval ochotu připlatit si za větší pohodlí: *“Časem pak přichází prioritá pohodlí než finance. Takže já jsem byl ochotnej už si připlatit trochu, abych nemusel bydlet v mini*

sdíleným pokoji na koleji, kde prostě nemáš ani vlastní záchod.” Vlastní pokoj a určitá míra soukromí a pohodlí se po určité době ukázala být pro studenty přednější než jejich snaha ušetřit. Informátoři byli po zkušenostech s kompromisním soukromím na vysokoškolských kolejích ochotni investovat víc peněz, aby si v rámci studentského bydlení zajistili větší osobní prostor. Rozhodovali se proto opustit kolej a jít do spolubydlení v nájemním bydlení. Rozložení nákladů se spolubydlíci jim umožnilo bydlet v pohodlnějším bydlení a současně zvládat platit nájem.

Přestože informátoři hodnotili bydlení na kolejích negativně kvůli nízké míře osobního prostoru, často ve svých výpovědích zmiňovali neuspokojivé podmínky v nájemních bytech, které původně preferovali kvůli očekávanému většímu pohodlí. Stěhování do nájemního bydlení tak nutně neznamenalo zlepšení podmínek bydlení studentů ve srovnání s kolejním ubytováním. Studenti byli přesto ochotní v těchto bytech nadále bydlet, protože jim na rozdíl od kolejí poskytovaly alespoň určitou míru nezávislosti a většího prostoru. Informátorka 6 uvedla: *“Pak moje spolužačka mi nabídla tenhle byt a že někoho hledá, tak jsem se vůbec nerozmýšlela a odstěhovala jsem se k ní, i když to byl teda průchozí pokoj, což bylo dost nepraktický.”* Z výpovědi informátora 4 je patrné, že nájemní bydlení poskytovalo více soukromí, ale úroveň komfortu a vybavení bytu nebyla uspokojivá: *“Jako víc soukromí ano, víc prostoru ano, ale komfort v tom zařízení toho bytu jsme zas takovej neměli.”* Informátor 1 uvedl příklad špatné kvality bytu, kde byl problém s tepelným komfortem: *“Bylo tam ale extrémní vlhko a extrémní zima. Muselo se to tam vytápět přímotopem, takže to byly extrémní náklady. Takže zase to bydlení nebylo úplně perfektní no.”* I když nájemní byty nabízely víc prostoru a soukromí, kvalita zařízení a celkový komfort nebyly ideální. Z výpovědi vyplynulo, že informátoři byli ochotni do určité míry snížit své standardy a přizpůsobit se těmto neideálním podmínkám. To naznačuje jejich schopnost přijímat určité kompromisy, aby získali přístup k preferovanému typu bydlení.

6.3.2 Sociální faktory

6.3.2.1 Možnost výběru spolubydlících

Možnost výběru spolubydlících byla pro studenty v mém výzkumu zásadním faktorem při volbě bydlení. Téměř ve všech rozhovorech, které jsem s informátory vedla, zazněla preference bydlení ve spolubydlení s přáteli, s partnerem, s příbuznými či s lidmi, které studenti znali alespoň zprostředkovaně. Informátoři upřednostňovali tuto možnost především kvůli jistotě, stabilitě a menšímu stresu, které bydlení se známými osobami nabízí. Naopak projevovali značnou nedůvěru ke spolubydlení s cizími lidmi, která

vycházela z nejistoty, jací spolubydlíci budou, jak se budou chovat, a také z obav z možných konfliktů, odlišných každodenních zvyklostí a hygienických návyků.

Informátorka 6 kladla důraz na důležitost důvěry a bezpečnosti při volbě spolubydlících, což demonstrovala svou preferencí bydlet s lidmi, které znala přímo nebo zprostředkovaně: *“Já jsem vždycky na začátku volila variantu bydlení s lidma, který znám přímo, nebo aspoň nějak zprostředkovaně. Prostě aspoň blízkej kamarád mých kamarádů. Jo, že je tam nějaká linka prostě. Protože znáš ty lidi a víš, že jsou v pohodě a nebudou s nima problémy.”*

Studenti ve výpovědích vyzdvihovali negativní aspekty spojené s bydlením s neznámými lidmi. Informátorka 8 zdůrazňovala nejistotu spojenou se soužitím s cizími lidmi: *“Já bych se bála jít do spolubydlení s cizíma lidma, protože nevíš, co od nich můžeš čekat. Jdeš do novýho města, ze střední na vysokou a už tak máš dost stresů a nechceš ještě řešit blbý spolubydlíci.”* Z této výpovědi je patrné, že změna prostředí a nástup na novou školu mohou vyvolávat značné stresové napětí, které se může ještě zvýšit nutností adaptovat se na nové spolubydlíci. Informátor 1 poukazoval na odlišné každodenní návyky mezi lidmi a zdůrazňoval význam možnosti výběru kompatibilních spolubydlících: *“Nechtěl jsem sdílet jeden malej pokoj s někým koho neznám na koleji. Chtěl jsem mít svoje soukromí, a v případě, že to soukromí mít nebudu, tak mít možnost si rozhodnout, s kým to soukromí budu sdílet. Ta svoboda toho rozhodování tady je, takže proč ji nevyužít. Já mám třeba hodně vysoký hygienický standardy a nároky na nějakou časovou orientaci a hodně lidí vůbec nemá žádný zábrany.”*

Studenti v důsledku toho upřednostňovali bydlení, kde mohli kontrolovat s kým budou domácnost sdílet. Informátor 4 zdůvodnil výběr spolubydlení v nájemním bydlení právě možností výběru spolubydlících oproti vysokoškolské koleji. *“Určitě důvod další, proč spolubydlení v nájmu je, že bydlím s někým, koho znám a koho si můžu vybrat sám. Jo prostě ne jak na ty koleji třeba, kde jsem měl koupelnu a záchod na patře s dalšíma x cizíma lidma.”* Informátorka 9 rovněž uvedla, že důvodem, proč nešla na kolej, byla nemožnost výběru spolubydlících: *“To hlavní, proč bych nikdy nešla na kolej, na ubytovnu a podobný tyhle bydlení je, že bych nikdy nešla bydlet s někým, koho neznám ani trochu, nebo přes někoho. A kdyby jo, tak by to muselo být za hodně specifických podmínek.”*

Z citovaných úryvků rozhovorů je patrné, že možnost volit, s kým budou informátoři sdílet svůj osobní prostor, pro ně byla zásadní. Byli si vědomi toho, že kompatibilita mezi

spolubydlíci může výrazně ovlivnit kvalitu jejich společného soužití v jedné domácnosti. Nesoulad v těchto oblastech by mohl vést ke konfliktům a nepohodlí, čemuž se studenti snažili předejít volbou známých spolubydlících. Výsada možnosti výběru spolubydlících je ovšem spojená pouze s určitým typem ubytování. Vysokoškolské koleje tuto výsadu nemají a kvůli nutnosti sdílet prostor s cizími lidmi byly proto většinou studenty vnímány negativně. Naopak v nájemním bydlení má člověk svobodnou volbu v tom, s kým bude byt sdílet, což byl jeden z hlavních důvodů, proč se účastníci mého výzkumu rozhodovali pro tento typ bydlení.

6.3.2.2 Význam sociálního kapitálu při zajišťování bydlení

Význam sociálního kapitálu při zajišťování bydlení informátoři považovali za další významný faktor při volbě bydlení v rámci jejich studia. Ekonomické faktory spojené s financováním bydlení hrály v rozhodování studentů o přechodných formách bydlení zcela jistě významnou roli, i když paradoxně ne rozhodující. V odpovědích týkajících se zajištění bydlení mnohem častěji rezonoval význam sociálního kapitálu, který lze definovat jako síť vzájemných vztahů, jež mohou jednotlivcům potencionálně poskytovat přístup k různým výhodám a zdrojům (Bourdieu, 1986).

Studenti v mém výzkumu, kteří měli příležitost jít bydlet s přáteli z rodného města, nebo se přestěhovat ke známým v Praze preferovali možnost spolubydlení v nájemním bydlení oproti jiným formám přechodného bydlení. Informátor 7 zdůraznil význam přátelských vztahů při zajišťování bydlení: *“Nejdřív jsem šel s klukama o rok výš z Říčanského gymnasia, se kterými jsem hrál na compu často, a tak jsme se jakoby, znali. Bydleli za Smíchovem v docela hezkým bytě v 3 kk a zrovna někoho sháněli, protože jeden kluk se stěhoval k holce, takže jsem mohl jít k nim.”* Informátorka 8 uvedla, že díky sociálním sítím a možnosti nastěhování do bytu s kamarádkami vůbec neuvažovala o bydlení na koleji: *“Tak tím, že jsem šla s holkama jsem nad kolejí ani nepřemýšlela se přiznám, ale kdyby ne tak bych asi musela no, sama bych jít bydlet nešla určitě.”* Informátorka 9 využila svých známostí, aby se mohla vyhnout bydlení na koleji a dojíždění od rodičů, které pro ni byly méně žádoucí: *“Moje ségra bydlela s jedním párem už delší dobu ve Vršovicích. Ty se pak rozešli a ta její kámoška tam zůstala a já se vlastně díky tomu mohla nastěhovat, což se mi hrozně hodilo. Bych jinak musela na kolej nebo dojíždět, a to se mi fakt nechtělo.”* Nabídka od přátel k nastěhování do společného bydlení v nájmu ukazuje, jak mohou osobní vztahy a sociální vazby usnadnit přístup k bydlení, což poukazuje na důležitost sociálního kapitálu v životních strategiích jedinců.

Nedostatek sociálního kapitálu naopak vedl studenty k volbě bydlení na vysokoškolských kolejích. Informátorka 3 popsala bydlení na koleji jako nejsnadnější cestu: *“Já jsem jako v Praze nikoho neznala, ke komu bych se mohla nastěhovat. Ani se mnou nešli žádný kámoši z domova, protože většina už nepokračovala na vejšku, takže jsem neměla moc na výběr a kolej mi přišla nejjednodušší asi.”* Informátor 2 zdůrazňoval ve výpovědi finanční nedostupnost bydlení v Praze: *“Tak já neměl nikoho, s kým bych mohl jít bydlet a sám jsem věděl, že bych to neutáhl, protože to bydlení v Praze je hrozně drahý.”* Informátor 10 popsal bydlení na koleji jako strategii, jak si zajistit bydlení v neznámém městě: *“Kolej je taková běžná volba asi pro lidi jako já, co jdou do cizího města, kde nikoho neznaj. Jinak to nemáš, jak jinak udělat a sám platit byt v Praze jako student, to je nereálný.”* Informátor 4 vyzdvihoval výhody sociálního kapitálu: *“Určitě si myslím, že je to obrovská výhoda tady někoho mít, nebo s někým jít. Až jako bych řekl klíčová. Protože já jsem na to doplatil právě, že jsem nikoho neznal s kým bych šel. Jinak jsem neměl žejo kolej jako nějakou vysněnou.”* Z výpovědí informátorů vyplývá, že absence známostí v Praze či kamarádů, kteří by se spolu s nimi stěhovali do hlavního města, vedly k omezení jejich možností výběru bydlení. Studenti rovněž poukazovali na finanční náročnost bydlení v Praze a neschopnost studentů samostatně platit nájem. Volba vysokoškolské koleje byla proto pouze pragmatickou volbou, jak se vypořádat s těmito překážkami.

Informátoři v rozhovorech rovněž vysvětlovali, jak využili svých osobních kontaktů, aby se vyhnuli složitému procesu hledání bydlení. Informátor 4 popisoval nastěhování k přátelům do bytu, kde již nějaký čas bydleli, jako snadnější díky menší administrativní a organizační náročnosti při zajišťování bydlení: *“Já jsem vlastně vždycky našel někoho, kdo měl byt a jen jsem se k nim nastěhoval, což bylo pro mě super, že jsem nemusel nic moc řešit. Nemusel jsem trávit měsíce hledáním ani domlouváním s pronajímatelem a všech těch věcí okolo.”* Informátor 7 podal podobné vysvětlení: *“Určitě to pro mě znamenalo míň starostí a míň práce. Hledat byt není sranda a já jsem s tím neměl žádný zkušenosti, takže když jsem dostal nabídku od toho kámoše se k němu nastěhovat, tak to byla jasná volba.”* Účastníci výzkumu se pro tuto cestu rozhodovali, zejména proto, že osobní vztahy a sociální vazby do jisté míry kompenzovaly jejich nedostatek zkušeností, uspořily jim čas a úsilí spojené se stěhováním a výrazně jim tím usnadnily přístup k bydlení.

Informátorka 6 zdůrazňovala předpojatost v nájemním sektoru vůči studentům a popisovala nastěhování ke kamarádce do bytu jako východisko z této situace: *“Když jsem poprvé hledala bydlení, tak mi bylo 21. Hledání v tom nájemním sektoru bylo takový, že se*

na mě lidi koukali dost skepticky, protože jsem byla moc mladá a nevěděli, jestli to zvládnou platit. Tehdy jsem dělala v baru a měla jsem docela dobrý peníze, ale lidi to nevnímali úplně. Takže to bylo hodně tak, že přijdeš na prohlídku a nevyberou si tě. Pak moje spolužačka mi nabídla tenhle byt a že někoho hledá, tak jsem se vůbec nerozmýšlela a odstěhovala jsem se k ní.” Sociální kapitál zde hrál při volbě bydlení opět významnou roli. Díky osobním vztahům a nabídce na spolubydlení od kamarádky byla studentka schopná překonat překážky na trhu bydlení v podobě diskriminace, kdy pronajímatelé vnímali studenty jako nespolehlivé nájemníky.

Informátoři dále vyzdvihovali význam sociálního kapitálu při hledání finančně výhodnějších nabídek bydlení. Informátor 2 zdůraznil roli sociálních sítí při hledání cenově dostupného bydlení: *“Jakmile člověk má kontakty je to vždycky lepší, protože máš lepší nabídky za nižší cenu.”* Informátorka 3 rovněž vyzdvihla potřebu sociálních sítí při stěhování: *“Bydlení v Praze je podle mě velmi nedostupný, pokud tady nemáš známosti a ty známosti jsou tady hodně potřeba.”* Informátorka 6 poukázala na horší přístup k výhodným nabídkám bytů na otevřeném trhu: *“Nejdřív jsem hledala vždycky mezi svým okruhem známých, nebo známých známejch. A ty vlastně skrze ty lidi se dostaneš k nabídkám za bydlení za tu cenu, kterou oni už platí delší čas, takže to je většinou dost nízký, protože jsou to delší smlouvy. Ale jakmile začneš hledat na tom trhu, jako na bezrealitky, S-reality nebo facebooku, kde občas bývají i dobrý nabídky, tak tam se to ale těžko ochytává, protože jsou hned pryč anebo jsou prostě o dost dražší. Takže ty kontakty znamenají fakt hodně.”* Informátorka 9 zdůrazňovala roli sociálních sítí při řešení potíží s hledáním cenově dostupného bydlení: *“Já jsem se snažila něco najít na bezrealitce a koukala jsem třeba i měsíc v kuse, ale prostě kdykoli, se mi něco líbilo, tak to bylo buď hned pryč, nebo fakt drahý. Takže když jsem se mohla přestěhovat ke kamarádkám mejm, že mi to nabídly, a ještě za výhodný peníze docela, tak jsem šla hned.”* Tyto výpovědi naznačují, že hledání bydlení přes známé kontakty umožňuje studentům přístup k nabídkám, které jsou mnohdy cenově výhodnější díky dlouhodobým smlouvám. Nižší cena nabídek je způsobena tím, že nejsou vystaveny výkyvům na trhu a nájemníci mají přístup k lepším podmínkám. Informátoři se tak rozhodovali jít bydlet ke známým, kteří již v bytě bydleli delší dobu především z toho důvodu, že to vycházelo finančně lépe, než kdyby hledali byt na otevřeném trhu.

Informátoři se stěhovali také do bytu, který byl v osobním vlastnictví jejich spolubydlicího a blízkého přítele v jedné osobě, jemuž platili nájem. Tuto formu bydlení hodnotili velmi kladně kvůli zvýhodněnému nájemnému, které jim zajistilo více času na

studium a osobní život. Informátorka 6 podotkla, že díky zvýhodněnému nájmu v bytě její spolužačky měla víc času na osobní aktivity a nemusela pracovat tolik jako ostatní studenti, aby pokryla náklady na bydlení: *“Ale vlastně ten první byt byl v osobním vlastnictví tý mojí spolužačky. Ten nájem, co já jsem jí platila bylo vlastně takový její kapesný a bylo to dost výhodný. Což bylo super, protože jsem měla víc času na školu, na sebe, na kámoše a nemusela jsem mít dvě práce, jako spoustu mých známých, abych zaplatila nájem.”* Informátor 1 uvedl, že mu blízké sociální vztahy s pronajímatelem zaručily nenavyšování nájemného nad nezbytné náklady a umožnily mu tak získat cenově dostupné bydlení: *“Pak jsem bydlel 2 roky u jinýho člověka, kde jsem taky spolubydlel, on ten byt vlastnil. On mi ten byt nabídnul za extrémně levnej nájem. Já jsem tam platil snad 4,5 000 měsíčně. Což za vlastní pokoj, 15 minut od centra v tý době byl uplnej steel. On na mě nechtěl vydělávat, on si tím jenom splácel hypotéku.”* Bližší vztahy s pronajímateli, kteří byli zároveň spolubydlíci, informátorům zajistily výrazně nižší náklady na nájemné. Sociální vazby a úspora peněz tím značně usnadnily jejich přechod do Prahy a umožnily jim soustředit se na studium a sociální integraci bez výrazného finančního tlaku.

6.3.2.3 Představy spojené s povahou bydlení vysokoškolských studentů

Výzkum ukázal, že představy spojené s povahou bydlení vysokoškolských studentů hrály důležitou roli při rozhodování informátorů o přechodných formách bydlení. V kontextu studia na vysoké škole bylo očekávání bydlení na koleji mezi studenty považováno za dominantní normu. Informátoři se pro tento typ bydlení rozhodovali mimo jiné na základě obecných rozšířených představ o “normálním” studentském bydlení.

Informátor 2 uvedl, že stěhování studentů na kolej je běžný a očekávaný postup pro ty, kteří nemají možnost využít rodinný byt: *“Přišlo mi, že je to jako normální jít na kolej, když se stěhuješ do cizího města na vysokou. Nebo, že se to tak očekává, že to většina studentů asi udělá, pokud nemaj třeba byt v Praze od rodičů nebo tak, což já neměl.”* Z výpovědi informátorky 3 je patrné, že volba koleje byla vnímána jako samozřejmá jak informátorkou, tak rodiči, což odráží společenské normy o studentském bydlení: *“a kolej mi přišla nejjednodušší asi. I rodiče to brali jako samozřejmou věc, že tam půjdu, když chci jít na vejšku do Prahy.”* Informátor 5 uvedl, že běžná představa studentského bydlení je spojená spíše s bydlením na koleji, než v nájemním bytě: *“Tak to studentský bydlení jako takový je spíš spolubydlení na koleji. Bydlení v nájmu úplně není běžně tak brány bych řekl.”* Účastníci výzkumu v rozhovorech popisovali bydlení na koleji jako normální a očekávané chování od studentů, kteří se stěhují do jiného města na vysokou školu. Toto vnímání a volba bydlení

na koleji v rámci studia může být interpretována jako důsledek tlaku sociálních norem a ustálených představ spojených s povahou bydlení vysokoškolských studentů, které ovlivňují individuální rozhodování studentů.

Výpověď jedné studentky ovšem naznačuje, že spolubydlení může být podle některých rovněž normalizováno jako typické studentské bydlení. Informátorka 6, která se rozhodla pro spolubydlení v soukromém nájemním bydlení uvedla: *“Pro mě to byla jasná vidina, že během školy jasně, pochopitelný. Prostě většina chudších studentů to tak dělá a je to už tak spojený u lidí s tím studentským životem.”* Výpověď informátorky, na rozdíl od předchozí odpovědi informátora 5, naznačuje, že ve společnosti existuje kolektivní očekávání, že studenti budou na vysoké škole sdílet nájemní byt s ostatními studenty. Z tohoto typu bydlení se tak rovněž stává norma a součást studentské identity.

6.3.3 Osobní faktory

6.3.3.1 Osobní preference a životní styl

Osobní preference a životní styl se rovněž promítaly do rozhodování informátorů o přechodných formách bydlení během jejich studia. Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že někteří studenti preferovali klidnější prostředí v nájemních bytech, zatímco jiní upřednostňovali rušnější život na univerzitních kolejích.

Informátorka 3 vyzdvihovala význam kolejí jako jednoho z hlavních integračních nástrojů, který studentům usnadňuje navazování nových vztahů: *“Tím, že jsem v Praze nikoho neznala, tak jsem tu kolej viděla jako jedinej způsob, jak se seznámit vlastně a najít si nějaký nový kamarády. Nakonec jsem si tam našla přátele dokonce.”* Informátor 2 poukazoval na výhody kolektivní podpory mezi studenty, které mohou zlepšit studijní zážitek: *“Hlavně je to místo, kde máš zaručený, že se seznámíš dobře. Minimálně se svýma spolubydlícíma a můžete tím studiem procházet nějak společně.”* Informátor 10 uvedl, že kvůli své extrovertní povaze hodnotil bydlení na koleji kladně v souvislosti s preferencí rušnějšího společenského života: *“Já bych se totiž asi zbláznil, kdybych bydlel uplně sám. Ta kolej je dobrá v tom, že nikdy nejsi sám, což jsem někdy cenil, protože jsem spíš takovej extrovertní typ člověka, ale někdy taky ne samozřejmě, když jsem byl utahanej a chtěl mít klid žejo. Ale já mam prostě celkově rád spíš rušnější život a být obklopenej hodně lidma.”* Z výpovědí informátorů je patrné, že vysokoškolské koleje nabízely lepší příležitosti k setkávání a navazování nových vztahů, což se ukázalo být obzvláště přínosné pro studenty, kteří se stěhovali do nového univerzitního města bez jakýchkoli známostí. Extrovertní typy

studentů, kteří upřednostňovali společenský a rušný život, vnímali koncentraci velkého počtu lidí na kolejích spíše pozitivně, protože to odpovídalo jejich životnímu stylu a osobním preferencím.

Naopak Informátor 4 upozorňoval na problém, některých studentů, kteří koleje považují za místo pro zábavu a ztěžují tak ostatním podmínky pro studium: *“Tam ten hlavní problém byl, že spousta lidí, tam prostě nejde studovat, nebo jdou tam s tou představou toho, že si jdou užít ten studentskej život. Takže bylo fakt složitý občas se tam dokázat učit nebo nějak soustředit, protože tam byl hluk na denním pořádku. Takže to bylo taky to hlavní, proč už jsem chtěl do bytu normálního. Vadilo mi to kvantum lidí neustálý.”* Informátor 5 zdůvodnil své rozhodnutí nebydlet na koleji tím, že u něho převážila potřeba klidu nad společností mladých lidí: *“Přijde mi na tom fajn, že seš mezi těma mladýma, ale já si hodně potrpím na svůj klid, a proto jsem věděl, že na kolej určitě nechci.”* Informátor 2 poukázal na konflikt mezi sociálním prostředím kolejí a akademickými potřebami studentů: *“Na druhou stranu tam často nemáš klid na učení a kort ve zkouškovým to bylo jako dost náročný.”* Velké množství lidí na kolejích představovalo problém pro studenty, kteří potřebovali klid na studium a každodenní život. Hluk a další rušivé elementy tak byly častými příčinami volby nájemního bydlení, které informátorům zajišťovalo více klidu a lepší podmínky pro studium.

Tyto citace ilustrují, že volba mezi bydlením na univerzitních kolejích a v nájemním bydlení závisela na komplexním souboru faktorů, včetně akademických požadavků a osobních preferencí studentů. Informátoři, kteří byli spíše extrovertní povahy a chtěli být obklopeni vrstevníky a navazovat nové vztahy, preferovali spíše bydlení ve sdíleném pokoji na vysokoškolské koleji. Naopak studenti, kteří upřednostňovali spíše klidnější prostředí a mírnější život volili převážně nájemní bydlení. Výzkum však ukázal, že nakonec i ti studenti, kteří preferovali sociálnější prostředí na kolejích v průběhu několika semestrů dospěli k touze po větším klidu a stěhovali se rovněž do spolubydlení v nájemních bytech.

Závěr a diskuse

V závěru své práce představuji výsledky, které z výzkumu vzešly, a propojuji je s teoretickými východisky a existujícími studii, abych zasadila zjištění z mého šetření do širšího teoretického a empirického kontextu.

V bakalářské práci jsem zkoumala rozhodování vysokoškolských studentů při výběru přechodného bydlení ve specifickém prostředí Prahy. Studie se soustředila na klíčové faktory, které studenti při této volbě zvažovali, a na povahu a specifika spolubydlení jako jedné z preferovaných forem bydlení. Pro porozumění danému tématu jsem využila kvalitativní výzkumnou strategii, která kombinovala epizodické narativní a polostrukturované rozhovory pro sběr dat.

Na základě zkušeností se spolubydlením studentů pražských vysokých škol jsem identifikovala hlavní specifika této formy bydlení, s cílem lépe porozumět jejím charakteristikám a fungování. Studenti v mém výzkumu, kteří byli původně mimopražští, pocházeli z různých pražských vysokých škol a v době dotazování bydleli ve spolubydlení. Z mého šetření vyplynulo, že se soustředili primárně do centrálních částí Prahy kvůli blízkosti univerzit a snaze minimalizovat čas na dojíždění. Volba bydlení v docházkové vzdálenosti od kampusu vysoké školy vyplynula i z belgické studie “Preference studentů v oblasti bydlení” od Verhetsel et al. (2017). Studie tuto praxi vysvětluje jako snahu studentů efektivně využít svůj čas, aby ho mohli více věnovat studiu a zájmovým činnostem. Informátoři projevovali zájem bydlet blízko centra také kvůli široké nabídce služeb a kulturních a volnočasových aktivit, která odpovídala jejich touze po aktivním městském životě. Toto zjištění se shoduje s výsledky výzkumů od Verhetsel et al. (2017) a Rugg, Ford, Burrows (2004), které odhalily širší lokalizační preference studentského bydlení, jako jsou blízkost centra města, dobré dopravní spojení a přístup k obchodům a dalším zařízením.

Spolubydlení v nájemních bytech poskytovalo informátorům větší osobní prostor a autonomii než kolejní ubytování, ačkoliv stále sdíleli společné prostory jako kuchyň a koupelnu. Koleje byly vnímány spíše negativně kvůli nedostatečnému vybavení a nutnosti sdílet většinu prostoru s cizími lidmi. Informátoři při rozhodování o studentském bydlení nezmiňovali nedostupnost kolejí, na kterou ve své publikaci upozorňovali například Munro, Turok, Livingston (2009). Spolubydlení bylo, z hlediska autonomie a soukromí, studenty vnímáno jako mezistupeň mezi samostatným bydlením a kolejemi. Toto zjištění je v souladu s výzkumem od Christie et al. (2002), který ukázal, že bydlení v soukromém nájemním

sektoru poskytuje studentům větší nezávislost a kontrolu nad svým životem nežli kolejní ubytování.

Účastníci výzkumu preferovali bydlení s přáteli, ale přesto poukazovali na náročnost soužití a časté hádky s pronajímateli a spolubydlicími, které vedly k pocitu nejistoty a stresu. Tyto zkušenosti jsou v souladu s výsledky šetření od Verhetsel et al. (2017), z kterých vyplynulo, že spolubydlení může být provázeno výraznými obtížemi. Studenti musí čelit výzvám spojeným s každodenním soužitím a věnovat určitý čas a úsilí společným rozhodnutím a kompromisům ve spolubydlení, což může vést k většímu stresu a napětí.

Z rozhovorů vyplynulo, že studenti vnímali spolubydlení jako velmi nestabilní formu bydlení, což bylo spojeno s častým stěhováním spolubydlicích ze společné domácnosti. Jejich odchody byly zapříčiněny významnými životními událostmi, jako je nalezení stabilního a finančně výhodnějšího zaměstnání nebo životního partnera. Tento aspekt vyvolával v informátorech nejistotu a stres spojený s nutností hledat nové spolubydlicí.

V rámci výzkumu jsem rovněž zjistila, že mezi dotazovanými studenty docházelo k opakovanému stěhování. Důvodem byly především špatné vztahy se spolubydlicími a touha studentů bydlicích na vysokoškolských kolejích po větším soukromí. Rugg, Ford a Burrows (2004) oproti tomu vysvětlují tento jev jako reakci na možnost přestěhovat se k bližším přátelům, zlepšit kvalitu bydlení nebo snížit náklady na bydlení. Tyto změny podle nich odrážejí rostoucí potřeby a požadavky studentů na kvalitu bydlení.

Studenti spolubydlení vnímali pouze jako dočasné řešení, které z jejich pohledu nebylo vhodné pro dlouhodobý život, zvláště pro partnerské a rodinné soužití. Přestože bylo považováno za neideální bydlení, poskytovalo potřebnou autonomii a flexibilitu v období studia. Studenti v rozhovorech uváděli, že plánují přechod do stabilnějších forem bydlení po ukončení studia, zajištění stabilního zaměstnání s vyšším příjmem, nebo nalezení životního partnera. Mnohdy však zůstávali ve spolubydlení déle, než původně zamýšleli. Tuto praxi lze interpretovat prostřednictvím publikace od Heath a Kenyona (2001), která ukázala, že spolubydlení je obecně považováno za přechodnou formu bydlení spojenou s nedostatkem financí. Avšak v průběhu času narůstá počet lidí, včetně "mladých dospělých", kteří v tomto typu bydlení setrvávají déle kvůli jeho četným výhodám. Jednou z nich je například cenová dostupnost v době bytové krize, kdy ceny nájmu i bytů závratně rostou (Orcígr et al., 2018; Verhetsel et al. 2017). Tento vývoj naznačuje, že se spolubydlení stává stále běžnější a

akceptovanou formou bydlení nejen pro mladé studenty, ale i pro širší skupinu dospělých před založením rodiny nebo dlouhodobým partnerským vztahem.

Výsledky výzkumu ukázaly, že rozhodování studentů o přechodných formách bydlení byl komplexní proces, který závisel na kombinaci ekonomických, sociálních a osobních faktorů, jež informátoři považovali za významné při své volbě. Studenti si vybírali takovou formu bydlení, která nejlépe odpovídala jejich finančním možnostem, sociálním vazbám a osobním preferencím. Rozhodovali se především mezi bydlením na vysokoškolských kolejích, v soukromém nájemním bydlení, ve spolubydlení či v samostatném bydlení. Spolubydlení bylo mezi účastníky výzkumu vnímáno jako přechodné bydlení, které bylo oblíbené zejména kvůli finanční dostupnosti a sociálním výhodám. Dále byla tato forma bydlení spojována se svobodou, autonomií a možností přizpůsobit si bydlení dle vlastních představ.

Ekonomické faktory, jako byly náklady na bydlení, finanční situace jedince, a finanční podpora od rodičů se ukázaly být klíčové při studentské volbě bydlení v Praze. Informátoři v mém výzkumu preferovali spolubydlení v nájemních bytech, přestože bylo ekonomicky náročné, jelikož jim tato forma bydlení nabízela větší úroveň soukromí a pohodlí než kolejni ubytování, za které byli ochotni a schopni si připlatit. Spolubydlení jim umožňovalo rozdělit nájemné a další výdaje týkající se bydlení mezi více osob, což zmírnilo ekonomické tlaky a zlepšilo jejich finanční stabilitu. Tuto formu bydlení vnímali spíše jako nutné řešení, jelikož jejich příjmy nedostačovaly na samostatné bydlení. Výsledky výzkumu od Verhetsel et al. (2017) potvrzují, že mnoho studentů bydlí ve spolubydlení kvůli finančním omezením, i když obecně preferují a plánují do budoucna samostatné bydlení.

V kontextu vysokých cen pražských bytů považovali studenti spolubydlení a finanční podporu od rodičů za klíčové nástroje, které jim umožnily využít výhod hlavního města a nastěhovat se do nájemního bydlení. Zásadní význam finančních rodinných transferů při zajišťování bydlení potvrzuje i výzkum Gibase a kol. (2022) a rovněž studie od Ford, Rugg, Burrows (2002), která ukazuje, že náklady na bydlení, jako je kauce, nájemné a nábytek jsou často financovány z peněz od rodičů. V souvislosti s tím naznačuje, že prostý poměr nákladů a příjmů není přesným ukazatelem dostupnosti bydlení, což potvrzuje význam finanční podpory od rodičů v rozhodování studentů o přechodných formách bydlení.

Informátoři v rozhovorech upřednostňovali spolubydlení v nájemních bytech nejen kvůli finančním důvodům, ale také kvůli sociálním faktorům. Možnost výběru spolubydlících, význam sociálního kapitálu při zajišťování bydlení, a představy spojené s povahou bydlení vysokoškolských studentů rovněž považovali studenti za významné při svém rozhodování o bydlení během studia. Informátoři se rozhodovali pro spolubydlení v nájemním bydlení, protože jim umožňovalo vybrat si spolubydlící, které již znali. Toto preferovali kvůli lepším vzájemným vztahům a obavám z možných konfliktů s neznámými lidmi. Podobné výsledky uvádí i Williams (2005), z jehož publikace vyplývá, že spolubydlení s blízkými lidmi může navozovat pocit pospolitosti, bezpečí a jistoty.

Sociální kapitál v podobě známostí a osobních vazeb zajistil studentům lepší přístup k bydlení, včetně finančně výhodnějších a stabilnějších nabídek, a umožnil jim vyhnout se složitému procesu hledání bydlení. Gibas a kol. (2022) ve své publikaci rovněž uvádí, že sociální kapitál v podobě rodiny, přátel a známých může hrát v přístupu k bydlení klíčovou roli. Osobní vztahy a kontakty rovněž kompenzovaly nedostatek zkušeností informátorů s hledáním bydlení a usnadnily překonání překážek, jako byla diskriminace na trhu s bydlením. Tento přístup nejenže šetřil čas a úsilí, ale také zmírňoval finanční zátěž, což studentům umožnilo lépe se soustředit na studium a sociální integraci.

Sociální normy, představy a očekávání týkající se studentského bydlení byly také významné při rozhodování studentů o přechodném bydlení. Účastníci uváděli, že ve společnosti existuje kolektivní očekávání, že studenti budou na vysoké škole sdílet nájemní byt s ostatními studenty. Toto vnímání a volba spolubydlení v nájemním bytě v rámci studia může být interpretována jako důsledek tlaku sociálních norem a ustálených představ spojených s povahou bydlení vysokoškolských studentů, které ovlivňují individuální rozhodování studentů. Thomsen (2007) ve své práci rovněž uvedl, že studentský život nemusí být výhradně spojován s bydlením na univerzitních kolejích, a že velké množství studentů dnes běžně volí sdílené bydlení v nájemních bytech.

Osobní preference a životní styl hrály při volbě přechodných forem bydlení také významnou roli. Někteří studenti preferovali klidnější prostředí nájemních bytů, zatímco jiní upřednostňovali rušnější život na univerzitních kolejích. Kolejní ubytování nabízelo lepší příležitosti k setkávání a navazování nových vztahů, což bylo přínosné zejména pro extrovertní studenti, kteří preferovali společenský a rušný život. Tato zjištění podporuje studie od Christie, Munroa a Rettiga (2002), která tvrdí, že bydlení na vysokoškolských

kolejích usnadňuje studentů navozovat nová přátelství a vazby a snadněji se tak začlenit do studentské komunity. Studenti, kteří vyžadovali klidnější prostředí pro soustředění na studium a každodenní život, preferovali nájemní byty. Tento závěr lze interpretovat pomocí studie od Bedera a Imamoğlu (2023), která zkoumala, jak může vysoká hustota obyvatel na kolejích zvyšovat pocity přeplněnosti a snižovat soukromí, což má negativní dopad na spokojenost a komfort studentů. To může být vysvětlením, proč introvertní či akademicky orientovaní studenti volí spíše nájemní byty, kde mají k dispozici větší soukromí a klid na studium. Můj výzkum rovněž odhalil, že volba bydlení je dynamický proces, který se může měnit v průběhu studia. Studenti, kteří původně bydleli na kolejích, nakonec dospěli k touze po větším klidu a soukromí a stěhovali se rovněž do spolubydlení v nájemních bytech.

Faktorů a vlivů, které přímo či nepřímo ovlivňují volby přechodných forem bydlení vysokoškolských studentů a aspektů spolubydlení, je samozřejmě více. Cílem této práce však nebylo popsat a analyzovat všechny tyto faktory a aspekty. Zaměřila jsem se a emickou perspektivu aktérů, tedy na faktory, které studenti sami považovali při volbě bydlení za významné. Na základě jejich výpovědí a zkušeností jsem se snažila zachytit fenomén spolubydlení v jeho barvitosti, odhalit jeho specifickou povahu a porozumět tomu, jak jej studenti vnímají, spíše než se zaměřit na veškerá jeho specifika.

Výsledky této bakalářské práce poskytují hlubší porozumění povaze a fungování spolubydlení jako přechodné formy bydlení. Zároveň nabízejí vhled do rozhodovacích procesů vysokoškolských studentů při výběru přechodných forem bydlení v kontextu současné bytové krize v Praze a identifikují klíčové faktory, které studenti při své volbě zvažovali. Tyto poznatky mohou nabízet několik významných implikací pro další výzkum a využití v praxi.

Další výzkum by mohl tyto faktory více prohloubit a zkoumat, jak se jejich význam mění mezi studenty s různým socioekonomickým pozadím. Dále by mohl například sledovat změny v rozhodování a preferencích studentů týkajících se bydlení v průběhu času, zejména v reakci na dynamické změny v bytové situaci a ekonomických podmínkách Prahy.

Zmírnění krize bydlení v Praze, která výrazně ovlivňuje možnosti bydlení studentů, vyžaduje nejen politická a ekonomická řešení, ale také hlubší porozumění individuálním strategiím a potřebám samotných studentů. Tato bakalářská práce přispívá k tomuto porozumění tím, že detailně zkoumá volbu přechodných forem bydlení mezi studenty

pražských vysokých škol, s důrazem na spolubydlení jako jednu z daných forem. Výsledky této práce mohou sloužit jako podklad pro tvorbu efektivních politik zaměřených na podporu studentů při řešení jejich bytové situace. Vysoké školy se mohou zaměřit na zlepšení kvality ubytovacích kolejí a zajištění větší úrovně soukromí, aby se alespoň částečně vyrovnaly standardům nájemního bydlení, které studenti v tomto výzkumu upřednostňovali z hlediska poskytování autonomie a svobody.

Seznam literatury

BEDER, D. a IMAMOĞLU, Ç. 2023. *Correlates of dormitory satisfaction and differences involving social density and room locations*. *Journal of Housing and the Built Environment*. 38, 2307–2323.

BERNET, T., J. BLAŽEK, R. GRABOLLE, C. JELINEK, V. LAMAČ, L. TRLIFAJOVÁ, M. VEVERKOVÁ a ZICHÁČKOVÁ, A. 2018. *Jak zajistit dostupné bydlení?* Praha: Sociologický ústav AV ČR. ISBN 978-80-7330-336-5

BOURDIEU, P. 1986. The forms of capital. In: RICHARDSON, J., ed. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood, s. 241-258.

BOURDIEU, P. 2008. *The Social Structures of Economy*. Cambridge: Polity.

CLAPHAM, David. 2002. Housing Pathways: A Post Modern Analytical Framework. *Housing, Theory and Society* 19 (2): 57-68.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2021. Bytová výstavba v hl. m. Praze v dlouhodobém vývoji [online]. [cit. 2024-04-10]. 330255-21. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/143060191/33025521_def.pdf/a8293cc3-b276-4d44-b9d7-e09d64a11d7e?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Ffxk%2Fdomov%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_advancedSearch%3Dfalse%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dmigrace%26_3_delta%3D20%26_3_resetCur%3Dfalse%26_3_cur%3D2204%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_format%3D%26_3_andOperator%3Dtrue

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2021. Výsledky sčítání 2021 - otevřená data [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysledky-scitani-2021-otevrena-data>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2022. Pražská bytová výstavba - 1.-4. čtvrtletí 2022 [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/prazska-bytova-vystavba-4-ctvrtleti-2022>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2023. Pohyb obyvatelstva v hl. m. Praze v 1. pololetí 2023 [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/pohyb-obyvatelstva-v-hl-m-praze-v-1-pololeti-2023>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2023. Pražská bytová výstavba - 1.-3. čtvrtletí 2023 [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/prazska-bytova-vystavba-3-ctvrtleti-2023>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. 2023. Studenti vysokých škol v Praze (2001 - 2022) [online]. [cit. 2024-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xa/studenti-vysokych-skol-v-praze-2001-2022>

DESTATIS. 2023. The largest cities worldwide 2023 [online]. [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://www.destatis.de/EN/Themes/Countries-Regions/International-Statistics/Data-Topic/Population-Labour-Social-Issues/DemographyMigration/UrbanPopulation.html#:~:text=Mid-2023%20approximately%204.6%20of%20the%20more%20than%208,cities%20worldwide%20with%20more%20than%2010%20million%20inhabitants.>

DEY, J.G., PIERRET, CH.R. 2014. Independence for young millennials: moving out and boomeranging back. *Monthly Labor Review*. U.S. Bureau of Labor Statistics.

EUROSTAT STATISTICS EXPLAINED. 2021. Statistika bydlení [online]. [cit. 2024-04-17]. ISSN 2443-8219. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Housing_statistics/cs&direction=next&oldid=523326

FORD, J., RUGG, J., & BURROWS, R. 2002. Conceptualising the Contemporary Role of Housing in the Transition to Adult Life in England. *Urban Studies*, 39(13), 2455-2467.

GIBAS, P. 2022. *Bydlení mladých v době krize*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 978-80-7330-390-7.

HAMPLOVÁ, D., ŠALAMOUNOVÁ, P. a ŠAMANOVÁ, G. (eds.). 2006. *Životní cyklus. Sociologické a demografické perspektivy*. Praha: Sociologický ústav AV ČR. 307 s. ISBN 80-7330-082-6.

- HEATH, S. a KENYON, L. 2001. Single Young Professionals and Shared Household Living. *Journal of Youth Studies*, 4, 83-100.
- HEGEDÜS, J. a STRUYK, R. J. 2005. *Housing Finance: New and Old Models in Central Europe, Russia, and Kazakhstan*.
- HUBBARD, P. 2009. Geographies of Studentification and Purpose-Built Student Accommodation: Leading Separate Lives? *Environment and Planning A: Economy and Space*, 41(8), 1903-1923.
- HUSSAIN, D. a IMITIYAZ, I. 2018. Urbanization Concepts, Dimensions and Factors. *International Journal of Research and Analytical Reviews*, 9, 23513-23523.
- HYPINDEX. 2019. Náklady na bydlení: Nejchudší bydlí za více než 40 % příjmů [online]. [cit. 2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.hypindex.cz/clanky/naklady-na-bydleni-nejchudsi-bydli-za-vice-nez-40-prijmu/>
- CHATTERTON, P. 1999. University students and city centres - the formation of exclusive geographies: The case of Bristol, UK. *Geoforum*, 30(2).
- CHOI, J. S. 2004. Evaluation of community planning and life of senior cohousing projects in northern European countries. *European Planning Studies*, 12(8), 1189-1216.
- CHRISTIE, H., MUNRO, M. a RETTIG, H. 2002. Accommodating Students. *Journal of Youth Studies*, 5.
- INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. 2015. Demografie, bydlení a veřejná vybavenost: Shrnutí Hlavní závěry a doporučení [online]. [cit. 2024-04-03]. Dostupné z: https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/Demografie/1_shrnuti_2015_06_29_final.pdf
- INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. 2017. Analýza bydlení a realitního trhu na území hl. m. Prahy z pohledu jeho dostupnosti a potřeby [online]. [cit. 2024-04-03]. Dostupné z: https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/ssp/analyzy/bydleni_realitni_trh/analyza_bydleni_a_realitniho_trhu_po_zohledneni_pripominek.pdf

INSTITUT PLÁNOVÁNÍ A ROZVOJE HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY. 2021. Strategie rozvoje bydlení v hl. m. Praze [online]. [cit. 2024-04-04]. Dostupné z:

https://iprpraha.cz/uploads/assets/dokumenty/strategie_rozvoje_bydleni.pdf

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST. 2023. Je vlastnické bydlení pro mladé skutečně volbou? [online]. [cit. 2024-04-07]. Dostupné z:

https://www.politikaspolecnost.cz/wp-content/uploads/2023/07/7_2023-Je-vlastnicke-bydleni-pro-mlade-skutecne-volbou_IPPS_Jan_Boucek.pdf

JEŽEK, S., MACEK, P., BOUŠA, O. a KVITKOVIČOVÁ, L. 2016. Přejít do dospělosti. In: LACINOVÁ, L., JEŽEK, S. a MACEK, P., eds. *Cesty do dospělosti. Psychologické a sociální charakteristiky dnešních dvacátníků*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-8400-1.

KENYON, L. 1999. A home from home. In: CHAPMAN, T. a HOCKEY, J., eds. *Ideal Homes? Social Change and Domestic Life*. London: Routledge, pp. 84-95.

KREBS, V. a kol. 2007. *Sociální politika*. 4. vyd. Praha: ASPI, a. s.

LIBERÁLNÍ INSTITUT. 2000. Nájemní bydlení jako součást trhu s bydlením [online]. [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://www.libinst.cz/najemni-bydleni-jako-soucast-trhu-s-bydlenim/>

LUTHEROVÁ, S. G. 2014. Sweet Property O'Mine. *Home Cultures*, 11(1), 79–102

LUX, M. a SUNEGA, P. 2006. Vývoj finanční dostupnosti nájemního a vlastnického bydlení v průběhu hospodářské transformace v České republice (1991-2003). *Sociologický časopis*.

LUX, M., KOSTELECKÝ, T., SUNEGA, P., VOBECKÁ, J. a SLÁDEK, J. 2010. Moderní nástroje sociálního bydlení pro mladé rodiny jako nepřímá podpora růstu porodnosti.

LUX, M., SUNEGA, P. a KUBALA, P. 2021. Tisková zpráva k online tiskové konferenci „Dráhy bydlení mileniálů“ konané 18. 2. 2021 v rámci Strategie AV 21. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

MARCUSE, P. a MADDEN, D. 2016. *In Defense of Housing: The Politics of Crisis*. Verso. 240 s. ISBN: 9781784783549.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. 2017. Analýza potřebnosti podpory výstavby nájemních bytů pro mladé domácnosti v rozvojových regionech a malých a středních městech ležících v jejich území. Katedra geografie Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci [online]. [cit. 2024-03-17]. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/1f7e135d-9fe2-4bb0-a82c-02b8a14067c2/1-3_Zaverecna_zprava.pdf

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. 2021. Dostupnost bydlení ve městech České republiky (krácená verze) [online]. [cit. 2024-03-24]. Dostupné z: https://mmr.gov.cz/getmedia/9f1b0b9f-937b-41a4-8646-06ecdb4ee5b3/Publikace_CZ-Housing-affordability-in-cities_CZE_for-publication_cz_fin.pdf.aspx?ext=.pdf

MULDER, C. H. 2006. Home-Ownership and Family Formation. *Journal of Housing and the Built Environment*, 21(3), 281-298.

MUNRO, M., TUROK, I. a LIVINGSTON, M. 2009. Students in cities: a preliminary analysis of their patterns and effects. *Environment and Planning A*, 41(8), 1805-1825.

NEWMAN, K. 2010. Affordable housing. In: HUTCHISON, Ray, ed. *Encyclopedia of urban studies* [online]. [cit. 2024-03-28]. SAGE Publications, Inc. Dostupné z: <https://sk.sagepub.com/reference/urbanstudies/n3.xml>

NGUYENOVÁ, K. 2023. Velký cenový přehled studentského života v Praze, Brně a Olomouci. Kde vyjdou koleje, menza nebo party nejlevněji? *Refresher.cz* [online]. [cit. 2024-05-12] Dostupné z: <https://refresher.cz/130954-Velky-cenovy-prehled-studentskeho-zivota-v-Praze-Brne-a-Olomouci-Kde-vyjdou-koleje-menza-nebo-party-nejlevneji>

NOVOTNÁ, H., ŠPAČEK, O. a ŠTOVÍČKOVÁ, M., eds. 2019. *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK. ISBN 978-80-7571-025-3.

NOVOTNÁ, H. 2019. Kvalitativní strategie výzkumu. In: *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, 257-288. ISBN 978-80-7571-025-3.

ORCÍGR, V., NAKLÁDAL, J. a ZÁHUMENSKÁ, V. 2018. *Analýza bytové situace v Praze: Co stojí za krizí bydlení a jaká jsou řešení?* Praha: Arnika. 33 s. ISBN 978-80-87651-53-7.

OVERSTREET, K. 2022. Live, Work, and Study: The Future of University Student Housing. *ArchDaily* [online]. [cit. 2024-05-04]. Dostupné z: <https://www.archdaily.com/978102/live-work-and-study-the-future-of-university-student-housing>

PALMER, C. J. a BROIDO, E. M. 2007. Residence Hall Housing and Student Engagement. *New Directions for Student Services*, (120), 35-46.

REALITYMIX. 2024. Statistika nemovitostí [online]. [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: <https://realitymix.cz/statistika-nemovitosti/>

ROKSA, J. a KINSLEY, P. 2019. The Role of Family Support in Facilitating Academic Success of Low-Income Students. *Research in Higher Education*, 60, 415–436.

RUGG, J., FORD, J. a BURROWS, R. 2004. Housing advantage? The role of student renting in the constitution of housing biographies in the United Kingdom. *Journal of Youth Studies*, 7(1), 19–34.

SAMEC, T. 2018. *Jak zajistit dostupné bydlení?* Praha: Sociologický ústav AV ČR. 30 s. ISBN 978-80-7330-343-3.

SEZNAM MEDIUM. 2023. Airbnb v Praze v 2023: statistiky a trendy [online]. [cit. 2024-05-24]. Dostupné z: <https://medium.seznam.cz/clanek/emil-z-investerry-airbnb-v-praze-v-2023-statistiky-a-trendy-8641>

SHANAHAN, M. J., PORFELI, E. J., MORTIMER, J. T. a ERICKSON, L. D. 2005. Subjective Age Identity and the Transition to Adulthood: When Do Adolescents Become Adults? In: SETTERSTEN, R. A. Jr., FURSTENBERG, F. F. Jr. a RUMBAUT, R. G., eds. *On the frontier of adulthood: Theory, research, and public policy*. Chicago: The University of Chicago Press, s. 225–255.

- SMITH, D. P. 2005. Studentification: the gentrification factory?. In: ATKINSON, R. a BRIDGE, G., eds. *Gentrification in a global context: the new urban colonialism*. London: Routledge, s. 72-89.
- SOTOMAYOR, L., TARHAN, D., VIETA, M., McCARTNEY, S. a MAS, A. 2022. When students are house-poor: Urban universities, student marginality, and the hidden curriculum of student housing. *Cities*. 124, 103572.
- STUDUJ VEJŠKU. 2015. Koleje a studentské bydlení [online]. [cit. 2024-02-25] Dostupné z: <https://studujvejsku.cz/koleje-bydleni/>
- ŠILHÁNKOVÁ, V. a kol. 2006. *Koncepce bytové politiky pro malá a středně velká města*. Hradec Králové: Civitas per Populi. ISBN 80-903813-0-8.
- THOMSEN, J. 2007. Home Experiences in Student Housing: About Institutional Character and Temporary Homes. *Journal of Youth Studies*.
- VERHETSEL, A., KESSELS, R., ZIJLSTRA, T. a BAVEL, M. V. 2017. Housing preferences among students: collective housing versus individual accommodations? A stated preference study in Antwerp (Belgium). *Journal of Housing and the Built Environment*, 32, 449-470.
- VIHOREV. 2023. Stav dostupnosti bydlení v Praze [online]. [cit. 2024-02-15] Dostupné z: <https://www.vihorev.cz/blog/09-02-2023%E2%80%93stav-dostupnosti-bydleni-v-praze>
- VŠEOBECNÁ DEKLARACE LIDSKÝCH PRÁV. Čl. 25. Zákon č. 211/2000 Sb. o Státním fondu rozvoje bydlení.
- WILLIAMS, J. 2005. Designing neighbourhoods for social interaction: The case of cohousing. *Journal of Urban Design*, 10(2), 195-227.
- WORSLEY, J.D., HARRISON, P. a CORCORAN, R. 2021. The role of accommodation environments in student mental health and wellbeing. *BMC Public Health*, 21, 573
- ZANDLOVÁ, M. 2019. Rozhovor. In: *Metody výzkumu ve společenských vědách*. Praha: FHS UK, s. 257-288, 315-352. ISBN 978-80-7571-025-3.

ZNAMENÁČKOVÁ, A. 2018. (Ne)dostupnost bydlení v Praze. *Policy Paper*.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Otázky pro rozhovor s informátory:

Otázky pro rozhovor s informátory:

- **Úvodní otázka pro epizodický narativní rozhovor:**

- Bude mě zajímat období tvého života, kdy si se stěhoval/a od rodičů a začal/a bydlet samostatně při studiu na vysoké škole. Kde všude si v průběhu studia bydlel/a až do dnešní doby a s kým? Jak si přemýšlel/a vždy nad tou volbou toho bydlení?

- **Otázky pro polostrukturovaný rozhovor:**

1. Otázka: Co byl pro tebe hlavní důvod, proč si se odstěhoval/a od rodičů a šel/šla si do Prahy?
2. Otázka: Šel/šla si do Prahy s někým z kamarádů nebo známých?
3. Otázka: Jaký možnosti bydlení si zvažoval/a?
4. Otázka: Proč si se rozhodl/a pro spolubydlení v nájmu/na koleji? Co všechno v tvém rozhodování hrálo roli?
  - a. Otázky na doptávání:
    - i. Bylo pro tebe důležité s kým budeš bydlet?
    - ii. Bylo pro tebe důležité kde budeš bydlet?
    - iii. Bylo pro tebe důležité, kolik to bude stát?
5. Otázka: Uvažoval/a jsi někdy o jiném způsobu bydlení? Například kolej, ubytovna a pod.?
6. Otázka: Bylo pro tebe těžké najít dostupné bydlení? V čem?
  - a. Otázky na doptávání:
    - i. Jak si tuto situaci řešil/a?
7. Otázka: Měl/a jsi nějakou práci/brigádu při studiu?
8. Otázka: Podporovali tě rodiče finančně či jinak při studiu? Měla tvoje rodina nějaké byty v Praze, které si mohl/a využít?
9. Otázka: Šel by si do spolubydlení, i kdyby jsi už nestudoval/a a měl stálý příjem?
10. Otázka: Je pro tebe spolubydlení pouze přechodná forma bydlení, nebo by si v něm bydlel/a dlouhodobě?